

ระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาล :
กรณีศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลีย

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร

“การบริหารจัดการ เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”

ณ มหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย ระหว่างวันที่ 13-24 กรกฎาคม 2558

(The Official Training on Human Resource Management

At the University of New South Wales, Sydney, Australia 13-24 July 2015)

รายชื่อกลุ่มที่ 1

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1. นางสาวรัชดาวัลย์ หิรัญสาย	ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลแขวงพระนครเหนือ
2. นายนิกร น้อยรักษา	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 2
3. นายสมยศ วงษ์ดี	นิติกรชำนาญการ สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
4. นางสาวชลพรรณ บุญกระพือ	นิติกรชำนาญการ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพชรบุรี
5. นางถนอมนวล อาจชนะ	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักอำนวยการประจำศาลอุทธรณ์
6. นายแสนเพชร แก้วขุนราม	นิติกรปฏิบัติการ สำนักอำนวยการประจำศาลฎีกา
7. นางสาวสำรวย ภูถนนวนอก	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมปฏิบัติงาน สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระนอง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 สภาพปัญหา และความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาล	
2.1 ระบบกฎหมาย	
2.1.1 รัฐธรรมนูญของออสเตรเลีย	4
2.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	5
2.1.3 เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐธรรมนูญออสเตรเลีย	7
2.1.4 ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์	13
2.1.5 ระบบกฎหมายซีวิล ลอว์	15
2.1.6 ระบบกฎหมายของไทย	16
2.1.7 ระบบกฎหมายของออสเตรเลีย	18
2.1.8 เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างระบบกฎหมายไทยและ กฎหมายออสเตรเลีย	18
2.2 ระบบศาล	
2.2.1 ระบบศาลของไทย	20
2.2.2 ระบบศาลของออสเตรเลีย	27
2.2.3 เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างระบบศาลของไทย และระบบศาลของออสเตรเลีย	30
2.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย	
2.3.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทย	31
2.3.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมออสเตรเลีย	36
2.3.3 เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย	38
บทที่ 3 การวิเคราะห์ผลดี ผลเสียของระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบเทคโนโลยี สารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย	
3.1 ผลดี และผลเสียของรัฐธรรมนูญไทยและออสเตรเลีย	
3.1.1 รัฐธรรมนูญไทย	40
3.1.2 รัฐธรรมนูญออสเตรเลีย	40
3.2 ผลดีและผลเสียของระบบกฎหมายไทยและออสเตรเลีย	
3.2.1 ระบบไต่สวนในระบบกฎหมายซีวิลลอว์	41
3.2.2 ระบบกล่าวหาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์	42

	หน้า
3.3 ผลดีและผลเสียของระบบศาลไทยและระบบศาลออสเตรเลีย	
3.3.1 ระบบศาลไทย	42
3.3.2 ระบบศาลออสเตรเลีย	43
3.4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย	
3.4.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทย	44
3.4.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลออสเตรเลีย	45
บทที่ 4 การประยุกต์ข้อดีข้อเสียของระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย	
4.1 ระบบกฎหมาย	
4.1.1 รัฐธรรมนูญ	46
4.1.2 ระบบกฎหมาย	46
4.2 ระบบศาล	47
4.3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลออสเตรเลีย	47
4.4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลออสเตรเลีย	49
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป	
5.1.1 ระบบกฎหมาย	51
5.1.2 ระบบศาล	52
5.1.3 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลออสเตรเลียและศาลยุติธรรมไทย	53
5.2 ข้อเสนอแนะ	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ในการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม กฎเกณฑ์นี้เรียกว่า “กฎหมาย” ซึ่งเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์และช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมไม่ให้เกิดความวุ่นวาย และในทางเศรษฐกิจเองกฎหมายก็เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก โดยที่แต่ละสังคมแต่ละประเทศก็อาจจะมีเหมือนหรือความแตกต่างกันในการมีกฎระเบียบหรือกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมนั้นประกอบด้วยขั้นตอนสองขั้นตอน คือ 1) กระบวนการพิจารณาซึ่งเป็นขั้นพิจารณาและตัดสินชี้ขาดว่าใครผิดใครถูก และ 2) การบังคับคดีเป็นขั้นตอนดำเนินการตามคำตัดสินชี้ขาด เช่น การลงโทษคนผิด การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้น

สิทธิของมนุษย์ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย ในอันที่จะได้รับการคุ้มครองให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสิทธิมนุษยชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้รับการรับรองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนฉบับแรกที่จัดทำขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติด้วยมุ่งหวังที่จะสร้างบรรทัดฐานกลางด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขึ้นในระดับสากลเพื่อให้นานาชาติเคารพในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคน แม้ว่าปฏิญญาสากลฯ จะไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ก็มีลักษณะเป็นเอกสารที่แสดงถึงหลักการพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนที่รัฐต้องให้การรับรองแก่มนุษย์ทุกคน และเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและมีอาจโอนแก่กันได้ อันเป็นการสร้างมาตรฐานสากลด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับประเทศทั้งมวล”¹

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานะต่างๆ เช่น ผู้เสียหาย พยาน ผู้กระทำความผิด เป็นต้น และกระบวนการยุติธรรมก็มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องหลายหน่วยงานตั้งแต่ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาคดี และชั้นหลังคำพิพากษา สำหรับกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล(ชั้นพิจารณาคดี) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 เป็นหน้าที่ของรัฐภาคีที่จะต้องปฏิบัติตามโดยกติกา ดังกล่าวได้รับการรับรองให้บุคคลทุกคนเสมอภาคกันในการพิจารณาคดีจากศาล ดังที่ได้บัญญัติไว้

“ข้อ 14(1) บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาที่ต้องหาว่ากระทำความผิด... และข้อ 14(3) ในการพิจารณาคดีอาญาบุคคลทุกคน

¹ อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2553.

ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำ ดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค (ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน”

สำหรับประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2542 มาตรา 3 “สิทธิมนุษยชนหมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม” ซึ่งการได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายย่อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในกระบวนการยุติธรรมจะต้องให้มีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ.2550 ก็ได้บัญญัติรับรองหลักการนี้ไว้อย่างชัดเจนเช่นกัน

ในปัจจุบันสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าโลกมีการเปลี่ยนแปลงก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา โดยมีการเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้น มีความพยายามรวมตัวกันทางเศรษฐกิจจัดตั้งเขตการค้าเสรี เพื่อประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศทั้งในระดับ พหุภาคีและทวิภาคีมากมายโดยที่การเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศไทย และออสเตรเลียนั้น การเจรจาเริ่มต้นขึ้นใน ปีพ.ศ. 2544 ในระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรีขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่กรุงโตฮา ประเทศกาตาร์ มีการเจรจาทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างกันมาอย่างต่อเนื่อง และมีการมาลงทุนในประเทศไทยจำนวนมากทำให้มีการเคลื่อนย้ายของบุคคลชาวออสเตรเลียมาทำงานในประเทศไทย และชาวไทยไปทำงานในประเทศออสเตรเลียย่อมมีข้อพิพาทหรืออาจมีเหตุที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมของแต่ละประเทศขึ้นได้

แม้ระบบกฎหมายของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียจะมีความแตกต่างกัน แต่ทั้งประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียต่างก็เป็นรัฐภาคีตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แม้จะไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศก็ตาม แต่ก็ยังเป็นหน้าที่ของรัฐภาคีที่จะต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับรัฐนั้นๆ ว่าจะให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในศาลก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะแสดงให้เห็นว่าแต่ละประเทศได้มีการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนั้น การศึกษาระบบกฎหมายระบบศาล และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้สนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย เพื่อนำข้อดีของประเทศออสเตรเลียมาเสนอแนะประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความทันสมัย สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง จะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกต่อประชาชนโดยทั่วไปและยังเป็นการรองรับทางด้านการลงทุน การค้าระหว่างประเทศด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายและระบบศาลของประเทศไทยและของประเทศออสเตรเลีย

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของระบบกฎหมายและระบบศาลของประเทศไทยและของประเทศออสเตรเลีย

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย

1.2.4 เพื่อเสนอแนะการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาระบบกฎหมาย ระบบศาลและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในศาลเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลีย โดยศึกษาจากข้อมูลความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหลักสูตร “การบริหารจัดการเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ณ มหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลียและศึกษาจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์และอินเทอร์เน็ตแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในศาลของประเทศไทยต่อไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบถึงระบบกฎหมายและระบบศาลของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย

1.4.2 ทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของระบบกฎหมายและระบบศาลของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย

1.4.3 ทำให้ทราบถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย

1.4.4 ได้ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทย

บทที่ 2

ระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาล

2.1 ระบบกฎหมาย

2.1.1 รัฐธรรมนูญของออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ อันเป็นต้นธารในการรักษาหลักนิติธรรม เป็นประชาธิปไตยระบอบกษัตริย์ รัฐธรรมนูญที่เป็นรูปแบบจริง ๆ ของประเทศออสเตรเลียได้ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) และหลังจากมีคำพิพากษาของศาลสูงออสเตรเลียคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญคดีหนึ่งที่ระบุว่า หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญออสเตรเลียเป็นเจตนารมณ์ของประชาชนชาวออสเตรเลีย เนื่องมาจากการที่ประชาชนชาวออสเตรเลียได้ลงคะแนนเสียงเป็นประชามติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญของออสเตรเลียด้วย จึงถือตามกันมาในเวลาต่อมาว่า หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญออสเตรเลีย เป็นเจตนารมณ์ของประชาชนชาวออสเตรเลีย

การแก้ไขรัฐธรรมนูญของออสเตรเลีย กำหนดกระบวนการขั้นตอนการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในหมวด ๘ มาตรา ๑๒๘ เริ่มแรก รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาตามลำดับ แต่ในท้ายที่สุด ก่อนที่รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะมีผลบังคับใช้ทุกครั้ง ไม่ว่าจะแก้ไขเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ จะแก้ไขเพิ่มเติมเพียงมาตราเดียวหรือหลายมาตรา หรือจะแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องสถาบันการเมืองหรือเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ล้วนต้องผ่านการออกเสียงประชามติโดยประชาชนชาวออสเตรเลียผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนทั้งสิ้น ถ้ารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้รับความเห็นชอบของสภาใดสภาหนึ่งเพียงสภาเดียว เช่น สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบ แต่วุฒิสภาลงมติคัดค้าน รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นอำนาจของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของออสเตรเลีย (Governor-General) ซึ่งทำหน้าที่ประมุขของออสเตรเลียแทนสมเด็จพระมหากษัตริย์หรือสมเด็จพระราชินีนาถแห่งสหราชอาณาจักรเป็นผู้ตัดสินว่าจะนำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนั้นไปให้ประชาชนออกเสียงประชามติหรือไม่

หลักเกณฑ์การออกเสียงประชามติของออสเตรเลียนั้น รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะมีผลบังคับใช้เมื่อผ่านเกณฑ์เสียงข้างมากสองระดับ (Double Majority)

ระดับแรก จำนวนคะแนนเสียงที่เห็นด้วยของประชาชนทั่วประเทศต้องสูงเกินร้อยละ ๕๐ ของจำนวนผู้ไปลงประชามติทั้งหมด (ไม่นับบัตรเสีย) การตัดสินในระดับนี้จึงเป็นการตัดสินเสียงข้างมากโดยนับคะแนนรวมของประชาชนชาวออสเตรเลียทั่วประเทศไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในรัฐไหนก็ตาม ตัวอย่างเช่น ในการออกเสียงประชามติครั้งหนึ่ง มีประชาชนชาวออสเตรเลียลงมติเห็นด้วย ๑๐๐ เสียง ไม่เห็นด้วย ๕๐ เสียง มีบัตรเสีย ๕๐ ใบ ฐานที่นำมาใช้คำนวณ คือ ๑๐๐ + ๕๐ คือ ๑๕๐ เสียง

เท่านั้น ร้อยละ ๕๐ ของ ๑๕๐ คือ ๗๕ เสียง ในกรณีนี้ มีผู้ลงมติเห็นด้วยถึง ๑๐๐ เสียง จึงผ่านเกณฑ์เสียงข้างมากในระดับแรกนี้ไปได้

ระดับที่สอง คือ เสียงข้างมากของรัฐ กล่าวคือ ในบรรดารัฐทั้ง ๖ รัฐของออสเตรเลีย ต้องมีประชาชนเกินกว่าร้อยละ ๕๐ ของผู้ไปลงประชามติทั้งหมด (ไม่นับบัตรเสีย) ใน ๔ รัฐขึ้นไปเห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ถ้ามีประชาชนเพียง ๓ รัฐที่เห็นด้วย แม้ว่าคะแนนรวมทั้งประเทศในระดับที่หนึ่งจะเกินร้อยละ ๕๐ ก็ถือว่า รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนั้น ไม่ผ่านการลงประชามติ

ส่วนคะแนนเสียงของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองนครหลวงของออสเตรเลีย (Australian Capital Territory-ACT) และ เขตปกครองทางตอนเหนือ (Northern Territory-NT) นั้น จะนับรวมกับคะแนนเสียงของประชาชนทั่วประเทศในระดับแรกเท่านั้น เนื่องจากเขตปกครองทั้งสองไม่มีสถานะเป็นรัฐ จึงไม่นับรวมในการพิจารณาเสียงข้างมากระดับที่สอง อธิบายง่ายๆ คือ แม้ว่าประชาชนเสียงข้างมากในเขตปกครองทั้งสองแห่งจะไม่เห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใด แต่ถ้าประชาชนเสียงข้างมากในอีก ๔ รัฐจาก ๖ รัฐที่เหลือเห็นด้วย ก็ถือว่า รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนั้น ผ่านหลักเกณฑ์เสียงข้างมากของรัฐในระดับที่สอง ด้วยเหตุที่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของออสเตรเลียเป็นไปได้ยากที่จะประสบความสำเร็จเพราะต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนต่างๆ มากมาย และต้องอาศัยเสียงสนับสนุนในระดับที่สูงมากทั้งในรัฐสภา และจากประชาชน นักการเมืองของออสเตรเลียไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติในสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา จึงไม่สามารถสมรู้ร่วมคิดกันแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามอำเภอใจได้

2.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การเรียกร้องให้สยามประเทศเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญได้เริ่มขึ้นตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในทางที่เป็นจริง กระแสเรียกร้องดังกล่าวก็ยังคงปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่องในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตามลำดับ ในที่สุด เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรก็ได้ทำการยึดอำนาจส่งผลให้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สิ้นสุดลงโดยระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญได้เข้าสม แทนที่ ทั้งนี้คณะราษฎรได้แถลงวัตถุประสงค์ในการยึดอำนาจไว้ว่า “ต้องการจะให้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุขของชาติภายใต้รัฐธรรมนูญดังกล่าว”

ผลประการสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ก็คือ การสิ้นสุดของระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยระบอบการปกครองแบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญได้บังเกิดขึ้นแทน ฐานะและพระราชอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ได้แปรเปลี่ยนจากการเป็นผู้ปกครองที่ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดสูงสุดและเด็ดขาดมาสู่ฐานะของการเป็นองค์พระประมุขของรัฐและทรงมีพระราชอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยรวมรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้องค์พระมหากษัตริย์ทางเป็นประมุขและทรงใช้อำนาจการเมืองโดยผ่านทาง

สถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ทรงใช้อำนาจการเมืองผ่านทางสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางสถาบันตุลาการหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 19 ฉบับ

การแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 291 ได้บัญญัติให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องกระทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

1. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้

2. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

3. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

4. การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วยการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

5. เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

6. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

7. เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้วให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 150 และมาตรา 151 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

2.1.3 เปรียบเทียบสาระสำคัญในส่วนของการอำนวยความสะดวกตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ.2550 และฉบับปี พ.ศ.2540 และรัฐธรรมนูญออสเตรเลียดังนี้

	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		รัฐธรรมนูญ ออสเตรเลีย
	ฉบับปี พ.ศ. 2550	ฉบับปี พ.ศ. 2540	
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	<p>มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้</p> <p>ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มีความผิด</p> <p>ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</p> <p>มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังนี้</p> <p>(1) สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง</p> <p>(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยการได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอการเสนอ ข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การ</p>	<p>มาตรา 32 บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้</p> <p>มาตรา 33 ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</p> <p>มาตรา 237 ในคดีอาญา การจับและการคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ โดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับ</p>	<p>มาตรา 80 การพิจารณาคดีโดยลูกขุน การพิจารณาคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อกฎหมายของเครือรัฐให้กระทำโดยลูกขุนและให้พิจารณาคดีดังกล่าวทุกคดีในมลรัฐที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นหากการกระทำความผิดไม่ได้เกิดขึ้นในมลรัฐใดๆ ให้การพิจารณาคดีในสถานที่แห่งหนึ่งหรือหลายแห่งตามที่รัฐสภา กำหนด</p> <p>มาตรา 117 สิทธิของผู้มีถิ่นที่อยู่ในมลรัฐภายใต้พระราชอำนาจของสมเด็จพระราชินี ผู้มีถิ่นที่อยู่ในมลรัฐใดๆ ต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจของการถูกจำกัดหรือการเลือกปฏิบัติใดๆ ในมลรัฐอื่นซึ่งมาบังคับใช้กับผู้นั้นอย่างไม่เท่าเทียมหากผู้นั้นอยู่ภายใต้พระราชอำนาจของสมเด็จพระราชินีในมลรัฐอื่นนั้น</p>

	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2550	ฉบับปี พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญ ออสเตรเลีย
	<p>คัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษาหรือคำสั่ง</p> <p>(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม</p> <p>(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฎิปักษ์ต่อตนเอง</p> <p>(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็น และเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่</p>	<p>ไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ</p> <p>(1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง ที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ</p> <p>(2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นด้วย</p> <p>มาตรา 238 ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 239 คำขอประกัน ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็วสิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>บุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขัง หรือจำคุก ย่อมมีสิทธิพบและปรึกษา</p>	

	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		รัฐธรรมนูญ ออสเตรเลีย
	ฉบับปี พ.ศ. 2550	ฉบับปี พ.ศ. 2540	
	<p>เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือการได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยชั่วคราว</p> <p>(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”</p>	<p>ทนายความเป็นการเฉพาะตัว และมีสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร</p> <p>มาตรา 240 ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคลในคดีอาญา หรือในกรณีอื่นใด ผู้ถูกคุมขังเอง พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมายเมื่อมีคำร้องเช่นนี้ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมายให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที</p> <p>มาตรา 241 ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม</p> <p>ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้ ผู้เสียหาย หรือจำเลยในคดีอาญา ย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการ</p>	

	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2550	ฉบับปี พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญ ออสเตรเลีย
		<p>มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วน ได้เสียย่อมมีสิทธิขอทราบสรุป พยานหลักฐานพร้อมความเห็น ของสำนักงานสอบสวนและ พนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 242 ผู้ต้องหาหรือ จำเลยในคดีอาญา ย่อมมีสิทธิ ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วย การจัดหาทนายความให้ตามที่ กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่ผู้ถูก ควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหา ทนายความได้ รัฐต้องให้ความ ช่วยเหลือ โดยจัดหาทนายความ ให้โดยเร็ว ในคดีแพ่งบุคคลย่อมมี สิทธิได้รับความช่วยเหลือทาง กฎหมายจากรัฐตามที่กฎหมาย บัญญัติ</p> <p>มาตรา 243 บุคคลย่อมมีสิทธิ ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อ ตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้อง คดีอาญา</p> <p>ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจาก การจู่ใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลัง บังคับหรือกระทำโดยมิชอบ ประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็น พยานหลักฐานได้</p> <p>มาตรา 244 บุคคลซึ่งเป็น พยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับ ความคุ้มครองการปฏิบัติที่ เหมาะสมและค่าตอบแทนที่ จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 245 บุคคลซึ่งเป็น</p>	

	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2550	ฉบับปี พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญ ออสเตรเลีย
		<p>ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือแก่ร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้น หรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 246 บุคคลใดตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีหากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในการคดีนั้น ว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะการนั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 247 บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดบุคคลนั้น ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการอาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และหากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณา</p>	

	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		รัฐธรรมนูญ ออสเตรเลีย
	ฉบับปี พ.ศ. 2550	ฉบับปี พ.ศ. 2540	
		ใหม่มาว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควรตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ	

หากพิจารณารัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว พบว่า

1. รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีเสถียรภาพ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียมีผลใช้บังคับอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444) จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญประเทศออสเตรเลียมีอายุยืนนานเป็นลำดับที่หกของโลก รองจากรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีของสหราชอาณาจักร รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรของสหรัฐอเมริกา สวีเดน แคนาดาและสวิตเซอร์แลนด์ ส่วนรัฐธรรมนูญของประเทศไทยถือได้ว่าไม่มีเสถียรภาพ จะเห็นได้จากนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 19 ฉบับ

2. การแก้ไขรัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียต้องผ่านการออกเสียงประชามติโดยประชาชนชาวออสเตรเลีย ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงมาตราเดียวหรือหลายมาตรา นับตั้งแต่ ค.ศ. 1901 เป็นต้นมา มีการลงประชามติเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น 44 เรื่อง แต่มีเพียง 8 เรื่องเท่านั้นที่ประชาชนชาวออสเตรเลียส่วนใหญ่ลงคะแนนเสียงเห็นชอบและนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในที่สุด ส่วนของประเทศไทยนั้นรูปแบบการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นไปได้โดยง่าย

3. รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียไม่ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไว้อย่างชัดเจน แต่กลับกำหนดหน้าที่ของรัฐบาลในการจัดหาหรือจัดให้ประชาชนชาวออสเตรเลียพึงได้รับสิทธิที่ประชาชนชาวออสเตรเลียพึงได้รับ รัฐบาลของประเทศออสเตรเลียจึงต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด ส่วนของประเทศไทยได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เป็นการบัญญัติไว้แต่ไม่มีสภาพบังคับ เนื่องจากขาดความร่วมมือของหน่วยงานในภาครัฐในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม อาจเนื่องจากขาดแคลนบุคคลากร งบประมาณและการประสานงานภายในหน่วยงานของรัฐเอง

2.1.4 ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ (Common Law)²

ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์นั้นมีต้นแบบมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเดิมก่อนศตวรรษที่ 11 ประเทศอังกฤษยังไม่เป็นปึกแผ่นโดยแบ่งการปกครองเป็นตามแคว้นหรือเผ่าของตนเอง มีระบบกฎหมายและระบบศาลตามเผ่าของตนเองไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่อมาประมาณศตวรรษที่ 10-15 พระเจ้าวิลเลียม ยุคแห่งแคว้นนอร์ม็องดีของฝรั่งเศสได้ยกกองทัพเข้ายึดครองเกาะอังกฤษหลังจากการสู้รบกันระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส โดยผลักดันยกกองทัพไปรบ การรบครั้งแรกก็ไม่ได้ชัยชนะ

ต่อมาจึงบุกเข้าไปยึดครองอังกฤษได้ เจ้าผู้ครองแคว้นต่างๆ ในอังกฤษยอมสวามิภักดิ์และยอมอยู่ภายใต้อำนาจของพระเจ้าวิลเลียมหรือดยุคแห่งนอร์ม็องดี นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการรวบรวมและปกครองเกาะอังกฤษให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้การนำของดยุคแห่งนอร์ม็องดี อังกฤษจึงเป็นปึกแผ่นครั้งแรกตามประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตามการปกครองในครั้งนั้นพระเจ้าวิลเลียมมิได้เลิกอำนาจของหัวหน้าเผ่าหรือนาวัฒนธรรม อารยธรรมของนอร์ม็องดีเข้าไปใช้ในเกาะอังกฤษ แต่ใช้ระบบศักดินาสวามิภักดิ์ของยุโรปภาคพื้นทวีปผสมผสานไปกับระบบที่เป็นอยู่ของเผ่าต่าง ๆ บนเกาะอังกฤษโดยทรงถือว่าพระองค์เป็นเจ้าของราชอาณาจักรเป็นพระเจ้าแผ่นดิน แล้วแบ่งดินแดนต่าง ๆ ให้กับขุนนางและยอมรับเจ้าผู้ครองแคว้นต่างๆ ของอังกฤษที่ยอมเข้าสวามิภักดิ์เป็นขุนนางของพระองค์ ดังนั้นระบบศักดินาสวามิภักดิ์จึงเข้าไปฝังรากในอังกฤษด้วยพระเจ้าวิลเลียมเป็นกษัตริย์ มีขุนนางปกครองแคว้นต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งก็ไปจากแคว้นนอร์ม็องดี เป็นการตอบแทนที่ทำสงครามชนะ อีกส่วนหนึ่งก็คือบรรดาหัวหน้าเผ่าที่ยอมสวามิภักดิ์ การใช้กฎหมายต่าง ๆ ใช้กฎหมายชนเผ่าต่อไปตามเดิม

ต่อมาพระเจ้าวิลเลียมเห็นความจำเป็นว่าถ้าจะทำให้การปกครองเป็นเอกภาพเป็นปึกแผ่นและอำนาจของพระองค์เข้มแข็ง จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีกฎหมายที่เหมือนกันใช้ร่วมกันทั้งประเทศหรือทั่วทั้งราชอาณาจักร ถ้าปล่อยให้แต่ละแคว้นมีระบบกฎหมาย ระบบการบริหาร ระบบตัดสินคดีความของตัวเองแตกต่างกันไปหมด การที่จะทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ ความเป็นปึกแผ่นย่อมจะเป็นไปไม่ได้ การที่จะทำให้สังคมชาติมีความเป็นปึกแผ่น มีความเป็นรัฐที่มีการจัดระเบียบที่ดีจะต้องทำอยู่ 2 อย่าง คือ การจัดระบบกฎหมายเสียใหม่ทั้งรัฐให้เหมือนกัน และจัดระบบการปกครองที่ทำให้อำนาจนั้นมีเอกภาพ ดังนั้น พระเจ้าวิลเลียม จึงจัดตั้งศาลพระมหากษัตริย์หรือศาลหลวง (King's Court) ขึ้น

กฎหมายคอมมอน ลอว์ (Common Law) เป็นกฎหมายที่วิวัฒนาการมาจากคำพิพากษาของศาลพระมหากษัตริย์หรือศาลหลวง (King's Court) อันเนื่องมาจากเดิมการพิจารณาคดีของศาลในแคว้นต่างๆ มีการพิจารณาคดีตามจารีตประเพณีของแคว้นหรือชนเผ่าตนเอง ทำให้เกิดปัญหาเมื่อมีการกระทำความผิดหรือมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันเกิดขึ้นต่างแคว้นกัน ศาลในแต่ละแคว้นตัดสินแตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ดังนั้น พระเจ้าวิลเลียม จึงจัดตั้งศาลพระมหากษัตริย์หรือศาลหลวง (King's Court) โดยมีการคัดเลือกผู้พิพากษาที่มีความรู้ ความสามารถจากส่วนกลาง

² ทศพร มูลรัตน์, ประชาคมโลก, http://www.baanjomyut.com/library/global_community/05_2_4.html

หมุนเวียนออกไปพิจารณาคดีในศาลท้องถิ่นทั่วทุกแคว้น มีการพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) แทนการพิจารณาคดีแบบเดิม โดยถือว่าเมื่อศาลหลวงมีคำพิพากษาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงอย่างใดแล้วศาลอื่น ๆ ต้องผูกพันพิพากษาคดีตามศาลหลวง ซึ่งในระยะต้น ๆ มีปัญหาขัดแย้งในการพิพากษาคดีมาก เพราะแต่ละแคว้นก็มีจารีตประเพณีเป็นของตนเอง การใช้กฎหมายบังคับจึงต้องใช้กฎหมายจารีตประเพณีของแต่ละท้องถิ่น แต่ในระยะต่อมาความขัดแย้งเหล่านี้ค่อย ๆ หดหายไป เกิดเป็นจารีตประเพณีที่ถือเป็นหลักเกณฑ์และข้อบังคับที่มีลักษณะเป็นสามัญ (Common) และใช้กันทั่วไปในศาลทุกแคว้น ด้วยเหตุนี้กฎหมายคอมมอนลอว์ จึงเริ่มเกิดขึ้นประเทศอังกฤษนับแต่นั้นเป็นต้นมา

เนื่องจากจารีตประเพณีที่ใช้บังคับมิได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ศาลจึงเป็นผู้ที่นำจารีตประเพณีมาใช้และพิจารณาพิพากษาคดีโดยอาศัยประเพณีดังกล่าว คำพิพากษาศาลได้มีการบันทึกเอาไว้เพื่อเป็นบรรทัดฐานให้ผู้พิพากษาคคนต่อ ๆ มาใช้เป็นแบบอย่าง (Precedent) กล่าวคือเมื่อศาลใดได้วินิจฉัยปัญหาใดไว้ครั้งหนึ่งแล้วศาลต่อ ๆ มาซึ่งพิจารณาคดี ซึ่งมีข้อเท็จจริงเป็นอย่างเดียวกันย่อมต้องผูกพันในอันที่จะต้องพิพากษาตามคำพิพากษาก่อน ๆ ซึ่งถือเป็นแบบอย่างนั้นด้วยคำพิพากษาของศาลจึงมีลักษณะเป็นกฎหมายอย่างหนึ่งแม้ว่าศาลจะนำกฎหมายคอมมอนลอว์ มาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อให้เป็นระเบียบเดียวกันทั่วประเทศแล้วก็ตามแต่กฎหมายคอมมอนลอว์ก็ยังมีช่องว่างและไม่สามารถให้ความยุติธรรมได้ทุกเรื่อง อันเนื่องจากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและความซับซ้อนของเศรษฐกิจ คำพิพากษาของศาลที่มีอยู่ไม่อาจใช้บังคับกับข้อเท็จจริงบางเรื่องได้ส่งผลให้ไม่อาจจะนำกฎหมายคอมมอนลอว์ มาใช้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมได้

ครั้นต่อมาเมื่อรัฐสภาอังกฤษมีอำนาจมากขึ้น ได้มีการตรากฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory Law) ขึ้นใช้บังคับอย่างแพร่หลาย โดยถือว่าเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง และเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งเป็นหลักทั่วไป ระบบคอมมอนลอว์ ปัจจุบันมีที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศที่เคยอยู่ในเครือจักรภพของอังกฤษ เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ คือ

- คำพิพากษาเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ศาลต้องผูกพันพิพากษาคดีตามแนวคำพิพากษาที่ได้มีมาแต่เดิม ตามหลัก “ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน”
- คำพิพากษาของศาลมีความสำคัญมากกว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษร กฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นเพียงข้อยกเว้นของกฎหมายคอมมอนลอว์ ในกรณีที่ไม่มีความพิพากษามาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น
 - การศึกษากฎหมายต้องเริ่มจากการศึกษาคำพิพากษาของศาลที่มีมาแต่เดิมเป็นหลัก
 - มีต้นแบบมาจากประเทศอังกฤษ
 - ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) นี้ บางตำราเรียกว่า ระบบกฎหมายจารีตประเพณี

ประเทศที่ใช้ระบบนี้ในปัจจุบันนั้น ได้แก่ เครือจักรภพอังกฤษ, สหรัฐอเมริกา, แคนาดา, ออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์, อินเดีย เป็นต้น

2.1.5 ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law)³

เป็นระบบกฎหมายซึ่งได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมัน ลักษณะพื้นฐานของซีวิลลอว์คือ เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นระบบประมวล และมีได้ตัดสินตามแนวคำพิพากษาของศาล ระบบกฎหมายดังกล่าวจึงได้ยึดถือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นบ่อเกิดหลักของกฎหมาย และระบบศาลมักจะใช้วิธีพิจารณาโดยระบบไต่สวน และศาลจะไม่ผูกพันตามคำพิพากษาในคดีก่อนๆ

ในเชิงความคิด ซีวิลลอว์เป็นกลุ่มของแนวคิดและระบบกฎหมายซึ่งได้รับมาจากประมวลกฎหมายจัสติเนียน รวมไปถึงกฎหมายของชนเผ่าเยอรมัน สงฆ์ ระบบศักดินา และจารีตประเพณีภายในท้องถิ่นเอง รวมไปถึงความคิดเช่น กฎหมายธรรมชาติ แนวคิดในการจัดทำประมวลกฎหมายและกลุ่มปฏิฐานนิยม (กลุ่มที่ยึดถือกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นหลัก)

ซีวิลลอว์ดำเนินจากนัยนามธรรม วางระเบียบหลักการทั่วไป และแบ่งแยกกฎระเบียบสารบัญญัติออกจากระเบียบพิจารณาความ ในระบบนี้จะให้ความสำคัญกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นอันดับแรก เมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏขึ้น จะพิจารณาก่อนว่ามีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้หรือไม่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงดังกล่าว ถ้ามีก็จะนำกฎหมายลายที่บัญญัติไว้ นั้นนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริง หากไม่มีกฎหมายให้พิจารณาจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นนั้นๆ จารีตประเพณีก็คือ ประเพณีที่ประพฤติและปฏิบัติกันมานาน และไม่ขัดต่อศีลธรรม ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็ถือว่าผิดและถ้าไม่มีจารีตประเพณีที่เกี่ยวข้อง กฎหมายจะอนุโลมให้ใช้บทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งก่อน จนในที่สุดหากยังไม่มีบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งอีก ก็จะทำให้หลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ ดังนั้นในระบบนี้จึงไม่ยึดหลักคำพิพากษาเดิม จะต้องดูตัวบทก่อนแล้วถึงจะตัดสินคดีได้

หลักสำคัญของซีวิลลอว์คือการให้ประชาชนทุกคนสามารถรู้กฎหมายที่ตนและผู้พิพากษาต้องเคารพและปฏิบัติตาม โดยที่กฎหมายนั้นต้องเป็นลายลักษณ์อักษร ซีวิลลอว์เป็นระบบกฎหมายที่ใช้กันอย่างกว้างขวางที่สุดในโลก นำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ ประมาณ 150 ประเทศ และเป็นระบบกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังใช้มาจนถึงปัจจุบัน การล่าอาณานิคมทำให้ระบบซีวิลลอว์และระบบซีวิลลอว์อย่างยุโรปนำมาใช้อย่างกว้างขวางในประเทศกลุ่มละตินอเมริกา เอเชีย และแอฟริกา บ่อเกิดสำคัญหลักของกฎหมายคือประมวลกฎหมาย ซึ่งเป็นประมวลที่รวบรวมกฎหมายที่บัญญัติขึ้นไว้อย่างเป็นระบบ การจัดทำประมวลกฎหมายมักจะเกิดจากการที่ฝ่ายนิติบัญญัติบัญญัติกฎหมายใหม่ขึ้นซึ่งได้รวมถึงกฎหมายในเรื่องเดียวกันนั้นที่มีอยู่แล้วและรวมถึงการตีความซึ่งผู้พิพากษาซึ่งได้ตีความไว้เป็นคำพิพากษา เพราะในบางกรณีการตีความกฎหมายโดยผู้พิพากษาอาจทำให้เกิดแนวคิดใหม่ทางกฎหมาย

³ https://th.wikipedia.org/wiki/ซีวิล_ลอว์_ระบบกฎหมาย วันที่ 2 สิงหาคม 2558

ระบบกฎหมายซีวิลลอว์อาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภท

1. ซีวิลลอว์ที่ยังใช้กฎหมายโรมันและไม่มีแนวคิดในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งได้แก่ อินเดีย อังโอร่า และซานมารีโน
2. ซีวิลลอว์ที่เป็นระบบผสม กฎหมายโรมันเป็นบ่อเกิดกฎหมายที่สำคัญ แต่ยังได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ด้วย ได้แก่ สกอตแลนด์ และประเทศที่ใช้กฎหมายโรมัน-ดัตช์ (แอฟริกาใต้ แซมเบีย ซิมบับเว ศรีลังกา และกียานา)
3. ซีวิลลอว์ที่ใช้ประมวลกฎหมายเป็นหลัก เช่น ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว "ซีวิลลอว์" จะหมายถึงระบบกฎหมายซีวิลลอว์ประเภทนี้ และในบทความนี้จะเป็นการอธิบายถึงซีวิลลอว์ประเภทนี้เป็นหลัก
4. ซีวิลลอว์ประเภทสแกนดิเนเวีย โดยมีพื้นฐานมาจากกฎหมายโรมันและกฎหมายจารีต รวมไปถึงการจัดทำประมวลกฎหมายบางส่วน กฎหมายของรัฐหลุยเซียน่าและคิวเบก อาจถือได้ว่าใช้ระบบผสม ที่มีทั้งประมวลกฎหมายแพ่งในรูปแบบฝรั่งเศสและกฎหมายจารีตของฝรั่งเศสในยุคก่อนปฏิวัติ และยังได้รับอิทธิพลจากระบบคอมมอนลอว์ด้วย

ตัวอย่างที่สำคัญของซีวิลลอว์ ได้แก่ ประมวลกฎหมายนโปเลียน (1804) ซึ่งตั้งชื่อ ตามจักรพรรดินโปเลียน โบนาปาร์ตแห่งฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายดังกล่าวประกอบด้วย 3 ส่วน กล่าวคือ กฎหมายลักษณะบุคคล ทรัพย์ และกฎหมายพาณิชย์ ประมวลกฎหมายนั้นจะประกอบด้วยหลักกฎหมายที่เป็นนามธรรม ไม่ใช่การนำคำพิพากษาของศาลมารวบรวมให้เป็นกฎหมาย

ในบางครั้ง อาจเรียกระบบกฎหมายซีวิลลอว์ว่า ระบบกฎหมายโรมันใหม่ ระบบกฎหมายโรมันโน-เยอรมันนี้ หรือระบบกฎหมายยุโรป

ประเทศที่ใช้ระบบนี้ในปัจจุบันนั้น ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น ประเทศสแกนดิเนเวีย รวมทั้งประเทศไทย เป็นต้น

2.1.6 ระบบกฎหมายของไทย

ความเป็นมาของระบบกฎหมายของไทย⁴ ประเทศไทย ใช้ระบบกฎหมาย Civil law หรือเรียกระบบประมวลกฎหมาย หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

เดิมประเทศไทย ยึดถือคัมภีร์มโนธรรมศาสตร์จากอินเดีย ซึ่งเป็นกฎหมายหรือกติกาของสังคมที่สืบทอดมาแต่เดิมตามคำสอนของศาสนาพราหมณ์ อันครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีทั่วไปด้วย คัมภีร์มโนธรรมศาสตร์นี้ภายหลังไทยได้รับมา และยึดถือใช้เป็นกฎหมายสืบมาในกรณีที่ในคัมภีร์มิได้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ก็ทรงบัญญัติขึ้น ต่อมาได้เกิดปัญหา คือ บางบทบัญญัติล้าสมัย หรือ ขัดแย้งกันเอง ยากลำบากต่อการพิพากษา

กระทั่งกลางศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตลอดจนการจัดระเบียบทางสังคมแพร่ขยายเข้าสู่ประเทศแถบเอเชีย และระบบกฎหมายของชาติตะวันตกก็ได้เริ่มนำมาใช้ในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 (ภายใต้สภาวะจำยอม เพราะต้านทานกระแสจักรวรรดินิยมหรือลัทธิล่าเมืองขึ้นของชาติตะวันตกไม่ไหว) หลักกฎหมาย

⁴ <https://www.l3nr.org/posts/270990> วันที่ 3 สิงหาคม 2558

และหลักปฏิบัติของประเทศอังกฤษถูกนำมาใช้ตัดสินคดีความ และถูกนำเข้าไปปลูกฝังการเรียนการสอนของโรงเรียนสอนกฎหมายในไทย ทำให้ทางปฏิบัติของศาลไทยต่างนำเอาหลักกฎหมายอังกฤษมาปรับใช้แก้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เป็นเหตุให้กฎหมายไทยที่บัญญัติขึ้นแต่กาลเดิมด้อยคุณค่าลงไปมาก การแก้ไขปัญหานั้น ดำเนินวิธีจัดทำประมวลกฎหมายซึ่งเป็นระบบสากล เพื่อบั่นทอนอิทธิพลของกฎหมายอังกฤษในประเทศไทย ช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เร่งจัดทำประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทยขึ้น คือ ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีชาวต่างชาติมาติดต่อค้าขายในประเทศไทยมากมาย เมื่อมีคดีต่างๆ เกิดขึ้นที่พิพาทกับชาวต่างชาติ ชาวต่างชาติไม่ยอมรับกฎหมายและระบบศาลของประเทศไทยโดยอ้างว่าไม่ทันสมัย จึงต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลกงสุลและใช้กฎหมายของต่างประเทศโดยไม่ขึ้นศาลไทยส่งผลให้ไทยต้องเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแก้ไขปัญหามาโดยตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเพื่อรับผิดชอบดูแลกิจการ

ศาลยุติธรรมทั้งปวงและทรงส่งพระราชโอรสและข้าราชการบริพารไปศึกษาจนสำเร็จจากอังกฤษเป็นจำนวนมาก ซึ่งรวมทั้งพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย ทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ทั้งสองพระองค์ได้ทรงจัดให้มีการปรับปรุงกฎหมายครั้งใหญ่โดยให้ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ตามแบบอย่างของหลายประเทศ เช่น เยอรมัน ญี่ปุ่น เพื่อให้ได้รับเอกราชทางศาลโดยเร็ว การให้ชาวต่างชาติหลายคนช่วยกันร่างกฎหมายขึ้นก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ชาวต่างชาติยกขึ้นอ้างได้ว่ากฎหมายและระบบศาลไทยไม่ทันสมัย

แม้ไทยจะใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่เมื่อพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายในกระทรวงยุติธรรมขึ้น โดยมีการนำหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษใช้วางพื้นฐานในการศึกษาด้วย การสอนกฎหมายจึงได้รับอิทธิพลจากหลักกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษเป็นอย่างมาก ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดตั้งเนติบัณฑิตสภาขึ้น โดยเลียนแบบเนติบัณฑิตสภาของอังกฤษ เป็นสถาบันส่งเสริมความรู้วิชาซีพกฎหมาย ต่อมาพ.ศ. 2491 จึงมีการจัดตั้งสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภาขึ้น อิทธิพลในการศึกษากฎหมายแบบอังกฤษได้ถ่ายทอดมาถึงการศึกษาระดับบัณฑิตด้วย เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนกฎหมายหลายท่านได้สำเร็จการศึกษาจากอังกฤษและอเมริกาเป็นส่วนใหญ่

หลักกฎหมายในเรื่องพยานบอกเล่าดังกล่าวซึ่งมาจากหลักกฎหมายอังกฤษและอเมริกาจึงเป็นแนวทางการศึกษาส่วนหนึ่งที่ถ่ายทอดมาจนถึงทุกวันนี้

จึงนับได้ว่าด้วยพระอัจฉริยภาพขององค์รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ที่จัดให้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษร อาทิเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น จึงทำให้ประเทศไทยได้รับเอกราชทางกฎหมายและทางศาลกลับมา

ในขณะเดียวกันด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทยนอกจากได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายในกระทรวงยุติธรรมขึ้นแล้ว พระองค์ท่านยังทรงนำระบบกฎหมายจารีตประเพณีมาใช้ผสมผสานกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรของไทย ทำให้เกิดหลักกฎหมายที่สร้างขึ้นเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมทันสมัยทันเหตุการณ์ในแต่ละคดีตามกาลเวลาและเป็นธรรมแก่คู่ความมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จึงอาจ

กล่าวได้ว่าปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรโดยมีระบบกฎหมายจารีตประเพณีผสมผสานอยู่ด้วย หากผู้ศึกษาได้ศึกษาพบหลักกฎหมายใดขึ้นมา เช่น ในเรื่องพยานบอกเล่า แต่ไม่พบว่าได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หากได้ค้นคว้าต่อไปก็อาจจะพบว่าหลักกฎหมายเหล่านี้มาจากระบบ (Common Law) ที่พระบิดาแห่งกฎหมายไทยได้วางรากฐานไว้

2.1.7 ระบบกฎหมายของออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federation) โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 6 รัฐ ได้แก่ นิวเซาท์เวลส์ (New South Wales) ควีนแลนด์ (Queensland) วิกตอเรีย (Victoria) ออสเตรเลียตะวันตก (Western Australia) ออสเตรเลียใต้ (South Australia) และแทสมาเนีย (Tasmania)

รัฐธรรมนูญแห่งออสเตรเลียกำหนดแต่ละรัฐและเขตปกครองต่างมีอำนาจในทางนิติบัญญัติอำนาจบริหารและอำนาจตุลาการเป็นของตนเองโดยอิสระแยกออกจากการบริหารราชการส่วนกลาง

ระบบกฎหมายของออสเตรเลียนั้นมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่มีต้นแบบมาจากระบบกฎหมายของอังกฤษที่เป็นกฎหมายจารีตประเพณี ถือว่าคำพิพากษาของศาลเป็นกฎหมาย ในเวลาต่อมาได้ให้ความสำคัญกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภาเป็นสำคัญ หากมีปัญหาขัดแย้งกันระหว่างกฎหมายจารีตประเพณีกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา จะถือตามกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา ถ้าหากกฎหมายนั้นตราขึ้นโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเนื่องจากการแบ่งแยกอำนาจระหว่างรัฐสภาสหพันธ์ (รัฐสภาออสเตรเลีย) และรัฐสภาของรัฐและดินแดนที่ปกครองตนเอง จึงจำเป็นต้องมีกรรมการที่เป็นอิสระเพื่อตัดสินกรณีที่มีปัญหาขัดแย้งระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติของสหพันธ์และของรัฐ กรรมการที่เป็นอิสระมีหน้าที่วินิจฉัยว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ รวมทั้งตัดสินข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติของสหพันธ์และรัฐ คือศาล ไม่ใช่รัฐสภา

กฎหมายของออสเตรเลียมาจาก 2 แหล่งสำคัญ คือ กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute Law) ซึ่งผ่านการตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติของราชการส่วนกลาง ของรัฐ และเขตปกครองต่างๆ กับกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งมาจากคำพิพากษาของศาลสหพันธรัฐและศาลของรัฐต่างๆ

2.1.8 เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างระบบกฎหมายไทยและกฎหมายออสเตรเลีย

สิ่งที่เหมือนกัน

ระบบกฎหมายไทย	ระบบกฎหมายออสเตรเลีย
ที่มาของกฎหมายมี 2 แหล่ง คือ กฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระ	กฎหมายของออสเตรเลียมาจาก 2 แหล่งสำคัญ คือ กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute Law) ซึ่งผ่านการตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติของราชการ

ระบบกฎหมายไทย	ระบบกฎหมายออสเตรเลีย
ราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง และจารีตประเพณี ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคสอง กำหนดว่า "เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับแก้คดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น..."	ส่วนกลาง ของรัฐ และเขตปกครองต่างๆ กับกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งมาจากคำพิพากษาของศาลสหพันธรัฐและศาลของรัฐต่างๆ

สิ่งที่ต่างกัน

ระบบกฎหมายไทย	ระบบกฎหมายออสเตรเลีย
1.ประเทศไทย ใช้ระบบกฎหมาย Civil law หรือเรียกว่าระบบประมวลกฎหมาย หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร	1.ประเทศออสเตรเลีย ใช้ระบบคอมมอน ลอว์ Common Law ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่ยึดจารีตประเพณี หรือแนวคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดี เรียกว่ากฎหมายที่ศาลสร้างขึ้น (Judge made Law)
2.มีความเห็นว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นกฎหมายที่อยู่เคียงคู่กับจารีตประเพณี และถือว่ากฎหมายเป็นสิ่งค้ำจุนศีลธรรมด้วย	2.มีความโน้มเอียงว่าทั้งจารีตประเพณีและศีลธรรมเป็นคนละเรื่องกัน ไม่เกี่ยวกับกฎหมายลายลักษณ์อักษร
3.ทัศนคติต่อคำพิพากษาเป็นเพียงการอธิบายในการใช้ตัวบทกฎหมายในการปรับใช้แก้คดี ดังนั้น คำพิพากษาใหม่อาจตัดสินเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเดิมโดยวางหลักเกณฑ์หรือให้เหตุผลใหม่ได้	3.ทัศนคติต่อคำพิพากษาเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ดังนั้น คำพิพากษาต่อๆมาในกรณีอย่างเดียวกัน ย่อมต้องตัดสินตามแนวคำพิพากษาก่อนหน้านั้นเสมอ
4.การตีความกฎหมาย นักกฎหมายอาจตีความโดยนัยต่างๆได้โดยพิจารณาเหตุผลในบทกฎหมายนั้น	4.กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ถูกตราขึ้นโดยรัฐสภาเป็นการตีความตามตัวอักษรจะนำมาใช้โดยวิธีเทียบเคียงไม่ได้
5.ใช้กฎหมายฉบับเดียวกันบังคับใช้ทั่วประเทศ ยกเว้น คดีครอบครัวและคดีมรดกใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ใช้กฎหมายอิสลาม โดยมีตะเตะะยุคิธรรมเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี	5.กฎหมายแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ ยกเว้นกฎหมายสหพันธรัฐที่ใช้บังคับเหมือนกันทุกรัฐ ได้แก่ กฎหมายภาษี กฎหมายเยาวชน

2.2 ระบบศาล

2.2.1 ระบบศาลของไทย

การปกครองประเทศในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายนั้นล้วนได้รับอิทธิพลทางความคิดจาก “หลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย” กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ฝ่าย คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ

อำนาจนิติบัญญัติ คือ อำนาจในการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เรียกว่า “กฎหมาย” เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของประชาชนในรัฐ

อำนาจบริหารคืออำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองประเทศโดยนำเอกกฎหมายต่างๆ ที่บัญญัติขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติไปบังคับใช้กับประชาชน

อำนาจตุลาการ คือ อำนาจในการตรวจสอบว่า กฎหมายต่างๆ ได้รับการเคารพและปฏิบัติตามหรือมีการละเมิดกฎหมายเหล่านั้นหรือไม่

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรับหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยมาใช้อย่างเป็นทางการ โดยให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับถาวรทุกฉบับจะบัญญัติว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ อาจกล่าวได้ว่า องค์กรหลักที่ใช้อำนาจอธิปไตยของไทยทั้งสามฝ่ายนั้นได้แก่ รัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร และศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ

การจำแนกรูปแบบของระบบศาล อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบคือระบบ “ศาลเดี่ยว” และระบบ “ศาลคู่”

ระบบศาลเดี่ยว เป็นระบบที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาททุกประเภทไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง หรือคดีประเภทอื่นๆ ระบบนี้เป็นระบบที่ใช้กันมากที่สุดประเทศที่ใช้ระบบ ได้แก่ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา

ระบบศาลคู่ เป็นระบบที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทเฉพาะคดีแพ่งและคดีอาญาเท่านั้น ส่วนคดีปกครองแยกให้ศาลปกครองเป็นศาลที่มีอำนาจในการวินิจฉัยคดีดังกล่าว ข้อพิจารณาของระบบศาลคู่ คือ การแยกระบบของผู้พิพากษาและการแยกองค์กรศาลปกครองออกจากระบบศาลยุติธรรม ประเทศที่ใช้ระบบศาลคู่ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ในประเทศไทย ศาลเป็นองค์กรซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดี โดยดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแบ่งระบบศาลออกเป็น 4 ระบบ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร แสดงว่า ระบบศาลของประเทศเป็นระบบศาลคู่ แยกเป็นอิสระจากกัน มีผู้พิพากษาหรือตุลาการของแต่ละศาลโดยเฉพาะ จะย้ายจากศาล

หนึ่งไปดำรงตำแหน่งในอีกศาลหนึ่งไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้แต่ละคดีได้รับการวินิจฉัยโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายและลักษณะคดีแต่ละประเภทเหล่านั้นเป็นผู้ชี้ขาดตัดสิน ด้วยวิธีพิจารณาที่เหมาะสม นอกจากนี้ ปัญหาใดอันเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่อาจวินิจฉัยโดยศาลธรรมดาได้ ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

ศาลทั้งสี่ระบบย่อมเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละประเภทแตกต่างกันไป ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด ซึ่งต่อไปจะได้กล่าวถึงศาลในแต่ละระบบโดยเน้นไปที่อำนาจหน้าที่ดังนี้

1. ศาลรัฐธรรมนูญ (Constitution Court)

เป็นศาลสูงและเป็นองค์กรอิสระ ซึ่งวินิจฉัยข้อกฎหมายในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่หลักคือพิจารณาวินิจฉัยว่ามีกฎหมายใดขัดแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตัวอย่างเช่น วินิจฉัยว่ากฎหมายนั้นๆ ขัดแย้งกับหลักพื้นฐานแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ เป็นต้น

โดยศาลรัฐธรรมนูญนี้ มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ การพิจารณาวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรของวุฒิสภา หรือของรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษามีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ หรือพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยที่ศาลเห็นเอง หรือคู่ความโต้แย้ง และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ตลอดจนพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นเด็ดขาดและมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

การพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญเป็นระบบไต่สวน ศาลมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ซึ่งแตกต่างจากวิธีพิจารณาที่ใช้ในคดีทั่วไปของศาลยุติธรรม

2. ศาลยุติธรรม (The Court of Justice)

ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น

ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่น

ศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี ศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย

ศาลอุทธรณ์ ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค

ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลยุติธรรมสูงสุด ที่มีอยู่เพียงศาลเดียว

การคัดเลือกผู้พิพากษาของประเทศไทย

1. ต้องมีอายุ 25 ปี สอบผ่านเนติบัณฑิตและมีประสบการณ์หรืออายุงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. ต้องผ่านการสอบแข่งขัน
3. เกษียณอายุราชการ 70 ปี

ในการไล่ออกผู้พิพากษาของไทยต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม

ศาลชั้นต้น

ศาลแพ่ง เป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งปวงและคดีอื่นใดที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น ศาลแพ่งมีเขตตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลจังหวัดมีนบุรี และศาลยุติธรรมอื่นตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดไว้ ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพ่ง และคดีนั้นเกิดขึ้นนอกเขตของศาลแพ่ง ศาลแพ่งอาจใช้ดุลพินิจยอมรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลยุติธรรมอื่นที่มีเขตอำนาจ

ศาลอาญา เป็นศาลชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี และศาลจังหวัดมีนบุรี แต่บรรดาคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจศาลอาญานั้นจะยื่นฟ้องต่อศาลอาญาก็ได้ ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลอาญาที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้องเช่นนั้นก็ได้ เว้นแต่คดีนั้นจะโอนมาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

ศาลจังหวัด เป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นที่ตั้งประจำในแต่ละจังหวัดหรือในบางอำเภอ มีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดนั้นได้กำหนดไว้ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลจังหวัด และคดีนั้นเกิดขึ้นในเขตของศาลแขวงและอยู่ในอำนาจของศาลแขวง ศาลจังหวัดนั้นต้องมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลแขวงที่มีเขตอำนาจ

ศาลภาษีอากร จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2530 มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีภาษีอากรซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป เพราะเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับรัฐอันเนื่องมาจากการเก็บภาษีอากร การอุทธรณ์ในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภาษีอากรให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดี พจนานุกรม ไทย-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ศาลภาษีอากร ความหมาย (กฎ) น. ศาลยุติธรรมชั้นต้นซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่กฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลภาษีอากร เช่น คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร

ศาลแรงงานกลาง จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 เปิดทำการเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2523 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศาลชำนาญพิเศษ พิจารณาพิพากษาคดีแรงงาน ซึ่งมีความแตกต่างจากอรรถคดีทั่วไป การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลแรงงาน จะใช้วิธีไกล่เกลี่ย และการระงับข้อพิพาทเป็นหลัก แต่หากคู่กรณี (นายจ้าง-ลูกจ้าง) ไม่สามารถตกลงกันได้ ศาลก็จะพิจารณาคัดสินชี้ขาดตามบัญญัติ แห่งกฎหมาย โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม และความสงบเรียบร้อย ต่อไป

ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน สิทธิหน้าที่ตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งได้แก่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม เป็นต้น รวมทั้งกรณีละเมิดระหว่างนายจ้าง และลูกจ้างการพิจารณาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 ฝ่าย คือ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นข้าราชการ ฝ่ายตุลาการ ผู้พิพากษาสมาทบฝ่ายนายจ้าง และผู้พิพากษาสมาทบฝ่ายลูกจ้าง จำนวนฝ่ายละเท่าๆกัน ร่วมเป็นองค์คณะการพิจารณาพิพากษาคดี

ศาลอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ คือ ศาลสูงถัดจากศาลชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจ กับมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่นในเขตท้องที่ที่มีได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค เว้นแต่คดีที่อยู่นอกเขตศาลอุทธรณ์จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้ ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่อุทธรณ์เช่นนั้นก็ได้ เว้นแต่คดีนั้นจะได้โอนมาตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย

ทั้งนี้ โดยมีประวัติความเป็นมาคือ ก่อน ร.ศ. 110 ศาลอุทธรณ์มหาดไทยเป็นศาลหนึ่งในจำนวนศาลซึ่งตั้งอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ จนกระทั่ง ร.ศ. 110 ได้มีการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น จึงได้รวมศาลทั้งหมดให้สังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยให้ยกศาลฎีกาไปเป็นศาลอุทธรณ์คดีหลวงและให้ศาลอุทธรณ์มหาดไทยเป็นศาลอุทธรณ์คดีราษฎร์ ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติจัดการในสนามสถิตยุติธรรม ร.ศ. 111 ให้ยกเลิกศาลอุทธรณ์คดีหลวง คงเหลือศาลอุทธรณ์คดีราษฎร์เพียงศาลเดียว ซึ่งนิยมเรียกว่า ศาลอุทธรณ์ ใน ร.ศ.115 ได้มีการตราพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษขึ้นและมีประกาศให้คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลหัวเมืองต่อข้าหลวงพิเศษแทนศาลอุทธรณ์ในกรุงเทพฯ ทำให้ศาลอุทธรณ์กลับมามี 2 ศาลอีก จนถึงปี 2469 จึงมีประกาศให้รวมศาลทั้งสองศาลเป็นศาลเดียวกัน เรียกว่า ศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ และเมื่อตราพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2477 ซึ่งบัญญัติให้ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาจึงใช้ชื่อว่าศาลอุทธรณ์มาจนถึงปัจจุบัน

ศาลฎีกา

ศาลฎีกา คือ ศาลสูงสุดซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา นอกจากนี้ ยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน แต่หากคดีใดมีปัญหาสำคัญ ประธาน

ศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้นำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่การวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในวันที่มีการจัดประชุมใหญ่ แต่ทั้งนี้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้พิพากษาศาลฎีกาทั้งหมด

ศาลฎีกามีแผนกคดีพิเศษทั้งสิ้น 10 แผนก เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่อาศัยความชำนาญพิเศษ มีผู้พิพากษาศาลฎีกาประจำแผนก ๆ ละ ประมาณ 10 คน ได้แก่

- แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว
- แผนกคดีแรงงาน
- แผนกคดีภาษีอากร
- แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- แผนกคดีล้มละลาย
- แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- แผนกคดีพาณิชย์และเศรษฐกิจ
- แผนกคดีสิ่งแวดล้อม
- แผนกคดีปกครอง
- แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา เป็นแผนกที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่นซึ่งถูกกล่าวหาว่าร้ายวญผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น รวมทั้งกรณีบุคคลอื่นที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนด้วย

องค์คณะผู้พิพากษาในแผนกนี้ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คนที่คัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ขึ้นนั่งพิจารณาคดีเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น แต่การพิจารณาคดีจะเป็นระบบไต่สวน ซึ่งแตกต่างจากวิธีพิจารณาที่ใช้ในคดีทั่วไป ศาลมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ตามวิธีพิจารณาคดีที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542

3. ศาลปกครอง (Administrative Court)

ศาลปกครองคือศาลที่มีหน้าที่พิจารณาคดีปกครองระหว่างรัฐกับราษฎร หรือระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกันเอง ทั้งนี้ เป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากศาลยุติธรรม

ศาลปกครองเป็นศาลที่ใช้ระบบไต่สวน โดยในแต่ละคดีจะมีการพิจารณาโดยองค์คณะของตุลาการ ต่างจากศาลยุติธรรมซึ่งใช้ระบบกล่าวหา ศาลปกครองแบ่งออกเป็น "ศาลปกครองชั้นต้น" และ "ศาลปกครองสูงสุด"

ศาลปกครองชั้นต้น

- ศาลปกครองกลาง มีอำนาจตัดสินคดีในเขตกรุงเทพมหานคร และอีก 7 จังหวัดใกล้เคียง หรือคดีที่ยื่นฟ้องที่ศาลปกครองกลาง
- ศาลปกครองในภูมิภาค ปัจจุบันมี 7 แห่ง ที่จังหวัดเชียงใหม่ สงขลา นครราชสีมา ขอนแก่น พิษณุโลก ระยอง และนครศรีธรรมราช

ศาลปกครองสูงสุด มีอำนาจตัดสินคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุดโดยตรง หรือคดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

การจัดตั้งศาลปกครอง พิจารณาคดีระหว่างรัฐกับราษฎร มีเหตุผลสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก รัฐในปัจจุบันมีบทบาทและความรับผิดชอบในชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งหมายความว่า อำนาจของรัฐมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวด้วย การกระทบกระทั่งระหว่างรัฐกับราษฎร ก็ต้องมากขึ้น ศาลยุติธรรมคงจะไม่สามารถรับพิจารณาคดีปกครองได้ทั้งหมด และอำนวยการผลดี

ประการที่สอง การพิพาทระหว่างรัฐกับราษฎร เป็นการพิพาทที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากการพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชน คือเป็นการพิพาทที่คู่กรณี ไม่อยู่ในฐานะเสมอภาคกัน เพราะฉะนั้น การใช้หลักกฎหมายธรรมดาในคดีปกครองนั้น คงจะไม่ถูกต้องนัก หรือศาลไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่ราษฎรได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ มองในแง่ความยุติธรรมที่ราษฎรจะพึงได้รับ เนื่องจากรัฐ มีอำนาจเหนือกว่าราษฎร โดยประการที่การพิพาทระหว่างรัฐกับราษฎรมีลักษณะพิเศษดังกล่าว หลักกฎหมายที่จะนำมาใช้ปรับคดี เพื่อความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย ก็ควรจะต้องเป็นหลักกฎหมายพิเศษ เช่นกัน และหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ ศาลปกครองเท่านั้น จะสร้างขึ้นมาได้

ศาลปกครอง จะทำหน้าที่ประสานประโยชน์ระหว่างรัฐกับราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎร และพิทักษ์อำนาจรัฐ มิให้อำนาจรัฐทำลายเสรีภาพของราษฎร และเสรีภาพของราษฎรทำลายอำนาจรัฐ ศาลปกครองจะทำให้ทั้งสองอย่างเข้ากันได้โดยรักษาประโยชน์ของส่วนรวมไว้ได้ และขณะเดียวกัน ก็ให้ความยุติธรรมแก่ราษฎร

4. ศาลทหาร (Military Courts)

ศาลทหารได้มีขึ้นเป็นของคู่กันมาตั้งแต่มีการทหารไว้ป้องกันประเทศ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบบศาลทหารไทยปรากฏตามกฎหมายลักษณะกบฏศึก จุลศักราช 796 ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 มีศาลกลาโหม ชำระความที่เกี่ยวกับทหารและยังชำระความพลเรือนด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากสมุหกระกลาโหมนั้นมีได้มีเพียงอำนาจหน้าที่เฉพาะการบังคับบัญชาทหารบก ทหารเรือ เท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่จัดการปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ด้วย ศาลที่ขึ้นอยู่ในกระทรวงกลาโหมมีทั้งศาลที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ และศาลในหัวเมืองฝ่ายใต้ด้วย ศาลกลาโหมจึงมีลักษณะเป็นทั้งศาลทหารและศาลพลเรือน

พ.ศ. 2434 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ปรับปรุงในเรื่องการศาลทั้งหมด โดยให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น และรวบรวมศาลซึ่งกระจัดกระจาย

สังกัดอยู่ในกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ เข้ามาสังกัดกระทรวงยุติธรรมจนหมดสิ้นทุกศาล ยกเว้นแต่เพียงศาลทหารเพียงศาลเดียวที่ยังคงให้สังกัดกระทรวงกลาโหมอยู่ตามเดิม ศาลในประเทศไทยจึงแบ่งได้เป็นศาลกระทรวงยุติธรรมกับศาลทหารนับแต่นั้นมา

ศาลทหารสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ศาลทหารในเวลาปกติ
2. ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ
3. ศาลอาญาศึก

คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

ศาลทหาร มีอำนาจ พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำผิด สั่งลงโทษบุคคลใดๆ ที่กระทำผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาล นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีอำนาจในการพิจารณาคดีอย่างอื่นได้อีกตามที่จะมีกฎหมายบัญญัติเพิ่มเติมที่เคยมีมาแล้วเช่น ความผิดฐานกระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้น สำหรับอำนาจในการรับฟ้องคดีของศาลทหารแบ่งได้ดังนี้ **ศาลจังหวัดทหาร**จะรับฟ้องคดีที่จำเลยมีชั้นยศเป็นนายทหารประทวน **ศาลมณฑลทหาร**จะรับฟ้องคดีที่จำเลยมีชั้นยศตั้งแต่ชั้นประทวนจนถึงชั้นยศสัญญาบัตรแต่ไม่เกินพันเอก ส่วน**ศาลทหารกรุงเทพ**จะรับฟ้องได้หมดทุกชั้นยศ นอกจากนี้ชั้นยศจำเลยมีผลต่อการแต่งตั้งองค์คณะตุลาการที่จะพิจารณาคดีด้วย โดยองค์คณะตุลาการที่จะแต่งตั้งนั้นอย่างน้อยต้องมีผู้ที่มียศเท่ากันหรือสูงกว่าจำเลย

คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร แยกเป็น 4 ประเภท คือ

- ประเภทแรก ได้แก่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน
- ประเภทที่สอง ได้แก่คดีที่เกี่ยวข้องพันกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน
- ประเภทที่สาม ได้แก่คดีที่ต้องดำเนินในศาลเยาวชนและครอบครัว เนื่องจากอายุของผู้กระทำความผิด ซึ่งคงจะมีแต่เฉพาะนักเรียนทหาร
- ประเภทที่สี่ ได้แก่คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คดีประเภทนี้คงจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ ประการแรก คือ ได้มีการฟ้องคดียังศาลทหารแล้ว ประการที่สอง คือ เป็นคดีที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ในสามประเภทแรก

บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

- กลุ่มแรก ได้แก่ ทหาร แยกเป็น 2 ประเภท คือ
 1. **ทหารประจำการได้แก่** ทหารที่ยึดเอาการรับราชการทหารเป็นอาชีพ ซึ่งมีทั้งทหารประจำการชั้นสัญญาบัตร ชั้นประทวน และทหารที่ไม่มียศที่เรียกกันว่า พลทหารอาสาสมัคร
 2. **ทหารกองประจำการ** คือ ทหารเกณฑ์ หรือทหารที่สมัครเข้ากองประจำการ เพราะกฎหมายบังคับให้ต้องเป็นทหาร
- กลุ่มที่สอง ได้แก่ นักเรียนทหาร หมายถึง นักเรียนทหารที่กำหนดขึ้นโดยกระทรวงกลาโหม เช่น นักเรียนนายร้อย นักเรียนนายเรือ นักเรียนเตรียมทหาร นักศึกษาวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า นักเรียนทหารดังกล่าวหากมีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว หากพ้นเกณฑ์อายุก็จะต้องถูกดำเนินคดีในศาลทหาร

- กลุ่มที่สาม คือบุคคลที่มีได้เป็นทหาร จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. บุคคลที่เป็นข้าราชการกลาโหมพลเรือน เป็นลูกจ้างในสังกัดกระทรวงกลาโหม เมื่อกระทำความผิดต่อหน้าที่ราชการโดยมาจำกัดพื้นที่ หรือความผิดอาญาอื่นโดยจำกัดพื้นที่เฉพาะในบริเวณที่ตั้งหน่วยทหาร

2. บุคคลที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น พยานที่ถูกศาลทหารออกหมายจับมาเพื่อเบิกความ

- 3. บุคคลที่เป็นพลเรือนหรือชนชาติศัตรูในช่วงเวลาที่มีศึกสงคราม

การแต่งตั้งตุลาการ

ตุลาการศาลทหารสูงสุด และตุลาการศาลทหารกลาง ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและถอดถอน ตุลาการศาลทหารชั้นต้น และศาลประจำหน่วยทหาร พระมหากษัตริย์ทรงมอบพระราชอำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอน

ตุลาการในศาลทหารชั้นต้น ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาจังหวัดทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลจังหวัดทหาร ผู้มีอำนาจบังคับบัญชามณฑลทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลมณฑลทหาร ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาหน่วยทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลประจำหน่วยทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรุงเทพ

2.2.2 ระบบศาลของออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีการปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federation) โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 6 มลรัฐ และ 2 เขตปกครอง รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียกำหนดให้แต่ละมลรัฐและเขตปกครองต่างก็มีอำนาจในทางนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการเป็นอิสระแยกออกจากการบริหารราชการส่วนกลาง (Federation Government) แต่กฎหมายของมลรัฐและเขตปกครองจะใช้บังคับไม่ได้หากขัดแย้งกับกฎหมายของสหพันธรัฐประเทศออสเตรเลียใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่ในปัจจุบันฝ่ายนิติบัญญัติของทั้งรัฐบาลสหพันธรัฐและมลรัฐกับเขตปกครองได้มีการตรากฎหมายลายลักษณ์อักษรออกมาใช้บังคับเป็นจำนวนมาก โดยที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรเหล่านั้นจะมีการแก้ไขอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเป็นการแก้ปัญหาคดีต่างๆที่เกิดขึ้น กฎหมายลายลักษณ์อักษรของออสเตรเลียจึงมักจะมีบทบัญญัติจำนวนมาก ระบบศาลของออสเตรเลียค่อนข้างซับซ้อนเพราะมีไม่เพียงศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา อย่างในประเทศไทย ศาลออสเตรเลียแบ่งเป็น 2 ระบบ คือ ระบบศาลของสหพันธรัฐ (Federal Court System) กับระบบศาลของมลรัฐต่างๆ (State Court System)

ศาลของออสเตรเลียแบ่งได้เป็น 2 ระบบ คือ

1. ระบบศาลของสหพันธรัฐ (Federal Court System)
2. ระบบศาลของรัฐต่างๆ (State Court System)

1. ระบบศาลของสหพันธรัฐ (Federal Court System)

1) ระบบศาลของสหพันธรัฐ (Federal Court System) จัดตั้งขึ้นโดย Federal Court of Australia Act 1976 เริ่มเปิดทำการเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1977 ในนครและเมืองต่างๆ ของออสเตรเลียเพื่อพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่กฎหมายบัญญัติให้อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลเท่านั้น นอกจากนี้ศาลสหพันธรัฐยังมีเขตอำนาจเหนือคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแห่งเกาะนอร์ฟอล์ก (The Supreme Court Norfolk Island) คำพิพากษาของ Federal Magistrates Service ในส่วนที่ไม่ใช่คดีครอบครัว และคำพิพากษาของศาลฎีการัฐต่างๆ ซึ่งพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลสหพันธรัฐ

อธิบดีผู้พิพากษา (Chief Justice) ของศาลสหพันธรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการงานของศาลสหพันธรัฐ ในการบริหารจัดการ โดยจะมอบอำนาจให้ผู้พิพากษาก็ได้ ส่วนการบริหารงานธุรการจะมีผู้อำนวยการประจำศาล (Registrar of the Court) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าการแห่งสหพันธรัฐ (Governor-General) โดยการเสนอของอธิบดีฯ ผู้บริหารศาลสหพันธรัฐนั้น นอกจากนี้ศาลสหพันธรัฐยังให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานด้านธุรการและการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของคณะกรรมการวินิจฉัยเฉพาะเรื่อง (Tribunal) ได้แก่ Australian Competition Tribunal, Copyright Tribunal, Defense Force Discipline Appeal Tribunal และ Federal Police Disciplinary Tribunal

(1) The Federal Magistrates Court มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว คดีล้มละลาย คดีคุ้มครองผู้บริโภคและกาประกอบการค้า คดีเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล คดีลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม

(2) The Family Court มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวที่มีความซับซ้อน และคดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตาม Hague Convention on International Child Abductions

(3) The Federal Court มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดปัญหาจากกฎหมายของสหพันธ์ คดีที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติให้อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลคดีสิทธิบัตร และคดีที่มีการอุทธรณ์มาจาก The Federal Magistrates Court ในส่วนที่ไม่ใช่คดีครอบครัว

2) ศาลสูง (the High Court of Australia)

เป็นศาลชั้นสูงสุดของระบบศาลยุติธรรมออสเตรเลีย ตั้งอยู่ ณ กรุงแคนเบอร์รา ได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1901 โดยมาตรา 71 แห่งรัฐธรรมนูญ ศาลสูงมีอำนาจในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจพิจารณาว่ากฎหมายใดมีบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือหลักการสำคัญแห่งกฎหมาย และพิจารณาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลสหพันธรัฐ ศาลฎีกาของรัฐและเขตปกครองต่างๆ รวมทั้งศาลครอบครัว (Family Court of Australia) แม้ว่าศาลสูงจะมีอำนาจพิจารณาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลต่างๆข้างต้น แต่สิทธิในการอุทธรณ์ของคู่ความมิได้เป็นไปโดยอัตโนมัติ

คำร้องอุทธรณ์จะต้องได้รับการพิจารณาในเบื้องต้นว่ามีเหตุสมควรตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คำพิพากษาของศาลสูงถือเป็นการวางบรรทัดฐานทางกฎหมายวิธีพิจารณาความและการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติให้ศาลยุติธรรมต่างๆทั่วประเทศต้องปฏิบัติตาม

การนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกของศาลสูงเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1903 เมื่อมีการผ่านร่างกฎหมาย The Judiciary Act 1903 ประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษา 3 ท่าน ต่อมารัฐสภาออสเตรเลียได้มีมติเพิ่มจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาในศาลสูงเป็น 5 ท่าน ในปี ค.ศ.1913 ถึงปัจจุบันจำนวนคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลสูงมีมากขึ้นทุกปีจนทำให้การพิจารณาคดีของศาลเกิดความล่าช้าเป็นอันมาก แนวคิดของการจัดตั้งศาลเพื่อมารองรับคดีบางประเภทที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลสูงจึงได้รับการพิจารณา และในปี ค.ศ.1976 รัฐสภาผ่านร่างกฎหมาย Federal Court of Australia Act 1976 ส่งผลให้มีการจัดตั้งศาลสหพันธรัฐขึ้นในปี ค.ศ.1977 และในปีเดียวกันมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้ผู้พิพากษาศาลสูงเกษียณราชการเมื่อมีอายุ 70 ปีเป็นศาลสูงสุดของประเทศออสเตรเลีย ตั้งอยู่ที่กรุงแคนเบอร์รา มีประธานศาลสูงเป็นประมุขของผู้พิพากษา และมีผู้พิพากษาอีก 6 คน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจาก Supreme Court ของศาลมลรัฐ หรือ The Federal Court ศาลสูงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาว่ากฎหมายใดมีบทบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือหลักการสำคัญแห่งกฎหมาย และพิจารณาคดีที่อุทธรณ์จาก The Federal Court กับ The Family Court รวมทั้งคดีจาก Supreme Court ของมลรัฐและเขตปกครองต่างๆ

2. ระบบศาลของรัฐต่างๆ ประกอบด้วย

2.1 ศาลชั้นต้น (Inferior Court หรือ Local Court หรือ Magistrate Court หรือ Justice of Peace) ศาลชั้นต้นนี้พิจารณาพิพากษาคดีโดยผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจเหนือคดีแพ่งและคดีอาญาเล็กน้อยๆ โคนไม่มีลูกขุน

2.2 ศาลชั้นกลาง (District Court) เป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นโดย The District Act 1858 มีเขตอำนาจเหนือคดีอาญาแลคดีแพ่งที่เกิดขึ้นในรัฐ ศาลชั้นกลางมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาร้ายแรงโดยมีคณะลูกขุนจำนวน 12 คน เข้าร่วมพิจารณาข้อเท็จจริงด้วย แต่ศาลนี้ไม่มีอำนาจพิจารณาคดีฐานเป็นกบฏ โจรสลัดและฆาตกรรม ซึ่งเป็นคดีที่มีอยู่ในอำนาจของศาลฎีกา (Supreme Court)

นอกจากนี้ศาลชั้นกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 750,000 เหรียญ ข้อพิพาทที่เกิดจากคู่สัญญาซึ่งคู่ความสามารถตกลงกันให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลชั้นกลางได้ สำหรับในคดีฟ้องเรียกค่าเสียหายในร่างกายอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุทางรถยนต์นั้น ศาลชั้นกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้โดยไม่จำกัดจำนวนเงินค่าเสียหาย นอกจากนี้ ศาลยังมีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น The Property Relation Act, the Family Provision Act และ the Testator's family Maintenance and guardianship of Infants Act เป็นต้น

2.3 Supreme Court ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีชั้นต้นและพิจารณาคดีอุทธรณ์ด้วย กล่าวคือ มีอำนาจเหนือคดีที่มีการอุทธรณ์จากศาลที่ต่ำกว่า และมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่ร้ายแรงและทุนทรัพย์สูงกว่าในศาลชั้นกลางรวมทั้ง Supreme Court ของมลรัฐเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในมลรัฐนั้นๆ

ประเทศออสเตรเลียมีการนำระบบลูกขุนมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีเนื่องจาก ออสเตรเลียเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษเพราะออสเตรเลียมี "ชาวอะบอริจิน"

(Aborigin) เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิม ทำให้ต้องมีการร่างกฎหมายขึ้นเพื่อรองรับชนพื้นเมืองระบบกฎหมายของออสเตรเลียเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นระบบปรัปักษ์ที่ทนายความฝ่ายอัยการและทนายฝ่ายจำเลยการทดสอบหรือมาตรฐานของการพิสูจน์ ที่คณะลูกขุนผู้พิพากษา (My learned friend) ลูกขุนคือบุคคลทั่วไป ชาวบ้านธรรมดาที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รู้กฎหมาย แต่เป็นวิญญูชนที่มีความคิดเป็นปกติแบบคนทั่วไปการคัดเลือกเพื่อเข้ามาเป็นคณะลูกขุนพิจารณาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยในส่วนข้อเท็จจริงของแต่ละคดี เช่น ในคดีละเมิดมีการฟ้องคดีว่า จำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์ ลูกขุนจะเป็นผู้พิจารณาในประเด็นข้อเท็จจริงที่ว่า การกระทำของจำเลยละเมิดหรือไม่ โดยอาศัยจารีตประเพณีและวิจารณ์ของวิญญูชนที่เรียกว่า common sense มาวินิจฉัย หากคณะเป็นความผิดก็จะทำการเสนอต่อศาลวินิจฉัยว่าเป็นความผิดให้ศาลเป็นผู้ตัดสินความผิดและโทษอีกชั้นหนึ่ง วิธีการเลือกลูกขุนในการพิจารณาคดี เลือกจากประชาชนตั้งแต่ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่มีสิทธิในการเลือกตั้งจะสุ่มหยิบมาจากระบบ computer ยกเว้น ผู้พิพากษา ทนาย อัยการ คนไร้ความสามารถ คนพิการ และผู้ป่วย เพราะทั้งนี้จะควบคุมโดยลูกขุน โดย พ.ร.บ.ลูกขุน ปี 1977(Jury Act 1977)

การคัดเลือกผู้พิพากษาของประเทศออสเตรเลีย จะคัดเลือกจากทนายความที่มีอายุการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปีมีประสบการณ์ในการทำงานสูง ส่วนมากผู้พิพากษาของที่นี่จะเริ่มต้นที่อายุ 40-50 ปี จากนั้นก็จะเกษียณอายุ 70 ปี

การเป็นผู้พิพากษาต้องผ่านการเป็นทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี เลือกที่ความเชี่ยวชาญในการทำงาน ทั้งนี้ต้องผ่านสถาบันให้คำปรึกษา ผ่านการสอบเป็น Bariter ซึ่ง Bariter มีประมวลจริยธรรมที่เข้มมาก ทำให้มีผู้พิพากษาศาลฎีกาทั้งประเทศมีเพียง 7 คน ที่ทำหน้าที่ดูแลกฎหมายทั่วประเทศ

ส่วนการไล่ออกผู้พิพากษานั้น ต้องผ่านสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาการถอดถอนผู้พิพากษากระทำโดยรัฐสภา

2.2.3 เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างระบบศาลของไทยและระบบศาลของออสเตรเลีย

สิ่งที่แตกต่างกัน

ระบบศาลของไทย	ระบบศาลของออสเตรเลีย
1. ศาลคู่ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลทหาร ศาลยุติธรรม	1. ศาลเดี่ยว เป็นระบบศาลสหพันธรัฐและระบบศาลมลรัฐ
2. กระบวนพิจารณาใช้ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน	2. ใช้ระบบกล่าวหา มีการใช้ระบบลูกขุนเข้ามาช่วยในการตัดสินคดีความ
3. การคัดเลือกผู้พิพากษาของไทยคัดเลือกโดยการสอบแข่งขัน รับตั้งแต่อายุ 25 ปี	3. การคัดเลือกผู้พิพากษามาจากทนายความ (Barrister) ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์และมีอายุงานไม่น้อยกว่า 10-20 ปี ผู้พิพากษาเริ่มต้นที่อายุ 40-50 ปี

ระบบศาลของไทย	ระบบศาลของออสเตรเลีย
	เป็นต้นไป
4. การไล่ออกและการถอดถอนผู้พิพากษา พิจารณาโดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม	4. การไล่ออกต้องผ่านการพิจารณาของสภา ผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การถอดถอนต้อง พิจารณาโดยรัฐสภา

สิ่งที่เหมือนกัน

ระบบศาลของไทย	ระบบศาลของออสเตรเลีย
1. ศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาล ชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา	1. ระบบศาลของสหพันธรัฐ พิจารณาคดีพิเศษ เช่น คดีครอบครัว คดีล้มละลาย และพิจารณาคดี ที่มีปัญหาจากกฎหมายของสหพันธรัฐฯ และศาล สูงสุด ระบบศาลมลรัฐ ประกอบด้วย ศาลชั้นต้น ศาลชั้นกลาง ศาลฎีกา
2. ใช้ระบบกล่าวหา	2. ใช้ระบบกล่าวหา
3. การเกษียณอายุราชการของผู้พิพากษาที่ อายุ 70 ปี	3. การเกษียณอายุราชการของผู้พิพากษาที่ อายุ 70 ปี

2.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย

2.3.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทย

แม้ว่าผู้คนจะรู้สึกว่าการนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลมีความยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายมาก จึงหลีกเลี่ยงที่จะไม่เป็นคดีความ และหากกรณีใดที่พูดคุยกันได้ก็จะทำการประนีประนอมกันไป แต่ในปีหนึ่ง ๆ ก็ยังมีเรื่องราวข้อพิพาทหรือคดีความฟ้องร้องขึ้นสู่ศาลยุติธรรมอีกนับล้านคดี ซึ่งแต่ละคดีก็จำเป็นต้องมีการบันทึกเรื่องราวและพยานหลักฐานต่างๆ ผ่านเอกสารทั้งจากผู้ฟ้องร้องและผู้ถูกฟ้องร้องเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น สภาพการทำงานของศาลทั่วไปหรือที่เห็นในประเทศไทย ณ ปัจจุบันนี้ จึงเต็มไปด้วยเอกสารจำนวนมาก ทั้งที่กองอยู่บนโต๊ะทำงาน อยู่ในตู้เก็บเอกสาร หรืออยู่ในกล่องเก็บเอกสารที่เก็บไว้ในคลังเอกสารส่วนกลาง

ดังนั้นการแก้ปัญหานี้ สามารถทำได้โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ ที่เรียกว่า Electronic Court หรือ e-Court หรือในบางประเทศก็เรียกว่า High-Tech Court หรือ Technology Court ซึ่งก็คือระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังคงมีความเข้าใจสับสนว่าระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์นี้หมายถึงเฉพาะรูปแบบของศาลที่มีระบบการรับฟังหรือพิจารณาพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ (electronic evidence) เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์จะมีขอบเขตที่กว้างกว่านั้น

โดยสามารถอธิบายออกเป็นระบบต่างๆ ที่สำคัญ 3 ระบบ คือ⁵

- ระบบรับคำฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Filing System)
- ระบบบริหารจัดการคดี (Case Management System)
- ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในห้องพิจารณาคดี (Court Room System)

โดยระบบหลักทั้ง 3 จะเป็นการเชื่อมโยงกันทั้งระบบส่วนหน้า (Front Office) ระบบส่วนหลัง (Back Office) ของสำนักงานศาล และระบบการพิจารณาคดีรวมถึงอาจมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างศาลต่างๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกให้การรับส่งหรือสืบค้นข้อมูลและการพิจารณาคดีดำเนินไปได้อย่างสะดวกรวดเร็ว แต่ปรากฏว่าประเทศไทยเองเราจะต้องทำทั้ง 2 อย่างพร้อมๆกันทั้งระบบกระดาษ และระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งพบปัญหาถึง 5 เรื่องด้วยกันคือ

1. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่นำไปใช้ในศาลนั้นมีผลทางกฎหมายหรือไม่ อย่างไร
2. เวลาไปศาล เราต้องใช้เอกสารกระดาษเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล เพราะการพิจารณาคดีนั้นยังไม่มีระบบที่รองรับพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์
3. ยังไม่มีกฎหมายให้ทำลายกระดาษซึ่งไม่แน่ใจว่า แม้ว่าการทำสัญญาเป็นเอกสารกระดาษ แล้วก็แปลงเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในภายหลังแล้ว สามารถทำลายเอกสารกระดาษได้แล้วหรือยัง
4. เอกสารที่ Print Out เป็นเอกสารต้นฉบับหรือไม่
5. มีการป้องกันเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างไร

เทคโนโลยีที่นำมาใช้กับองค์กรศาล⁶

แต่เดิมนั้นก็มีการนำเทคโนโลยีมาใช้กับศาลยุติธรรมมาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่การใช้เครื่องพิมพ์ดีด โทรศัพท์ เครื่องขยายเสียงประกาศต่างๆ เป็นต้น เมื่อมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นศาลก็ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ให้ทันสมัยตามเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคดีของทั้งผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาล

1. การบันทึกคำเบิกความของพยาน

ในอดีตผู้พิพากษาต้องใช้วิธีบันทึกคำเบิกความของพยานด้วยลายมือ จนกระทั่งเทคโนโลยีเครื่องบันทึกเทปคาสเซ็ทพัฒนาขึ้นมาศาลก็ได้ปรับเปลี่ยนไปใช้ระบบดังกล่าว ซึ่งตอนเริ่มใช้ครั้งแรกก็ได้รับคำคัดค้านการเปลี่ยนแปลงจากผู้พิพากษาบางท่านอยู่ แต่เมื่อเริ่มใช้จนชินแล้วคำคัดค้านดังกล่าวก็เริ่มตกไป และมีการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่เดิมเมื่อผู้พิพากษาบันทึกคำเบิกความของพยานลงเทปแล้ว เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ก็จะนำไป พิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด ซึ่งเกิดเสียงดังก้อง ความรำคาญ และหากพิมพ์ผิดก็ลบแก้ไขยาก ซึ่งต่อมาก็มีการนำ เครื่องคอมพิวเตอร์มาให้เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ใช้ด้วยโปรแกรม word processor ช่วยให้เกิดความคล่องตัวเจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์เพียง

⁵ ไอที 24 ชั่วโมง เปิดโลก พลิกสู่ชีวิตที่ดีกว่า.(2556).บทความ สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2558 จาก <http://www.it24hrs.com/2013/e-court-thailand-mou/>

⁶ นันทวัฒน์ โชติพิมาย.(2553).รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่อง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานศาล: กรณีศึกษาศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2558 จาก http://elib.coj.go.th/Ebook/data/judge_report/2553-13.pdf

เรียนรู้วิธีการใช้เครื่องก็สามารถพิมพ์สัมผัสเช่นเดิม ดูผลงานการพิมพ์ที่หน้าจอมอนิเตอร์แล้วเมื่อเห็นว่าถูกต้องจึงจะพิมพ์ออกมาจากเครื่องพิมพ์ทีเดียว ทั้งผลงานที่พิมพ์ก็ยังสามารถเก็บบันทึกไว้เพื่อเรียกมาทำสำเนาหรือแก้ไขได้โดยไม่จำกัดครั้งอีกด้วย

ปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีการบันทึกเสียงด้วยระบบดิจิทัลซึ่งมีการใช้ในศาลต่างประเทศมาหลายปีแล้ว ซึ่งก็ประสบความสำเร็จดี เช่นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีการทดลองนำระบบบันทึกคำพยานด้วยระบบดิจิทัลที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลล้มละลายกลาง และสถาบันอนุญาโตตุลาการ สำนักระงับข้อพิพาทตั้งแต่ปี 2546 ผลปรากฏว่าระบบดังกล่าวสามารถลดระยะเวลาในการสืบพยานลงได้ถึงร้อยละ 52.6 เมื่อเทียบกับระบบปัจจุบัน เนื่องจากระบบนี้จะไม่มีการอมความ ซึ่งผู้พิพากษาจะต้องฟังคำเบิกความพยานให้เข้าใจเสียก่อนแล้วจึงพูดบันทึกลงเทป แล้วจึงส่งให้เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ฟังเทปแล้วพิมพ์ แต่ระบบบันทึกคำพยานด้วยระบบดิจิทัลนี้จะบันทึกคำเบิกความของพยานทุกคำพูดบันทึกคำถามของอัยการและทนายทุกคำพูด

อย่างไรก็ดีระบบดังกล่าวก็มีข้อเสียคือ หากต้องการพิมพ์คำเบิกความพยานออกมาก็จะต้องให้เจ้าหน้าที่ศาลอ่านฟังคำเบิกความดังกล่าวแล้วพิมพ์ออกมา แต่ได้มีแนวนโยบายออกมาว่าเจ้าหน้าที่ต้องพิมพ์ถอดความทุกถ้อยคำเฉพาะคดีที่มีการอุทธรณ์ฎีกาเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้ระบบดิจิทัลสามารถขยายผลไปใช้ได้กับศาลทั่วประเทศ จึงสมควรได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายที่ชัดเจน ให้ความรู้ด้านนี้แก่ บุคลากรทุกระดับเพื่อปรับวัฒนธรรมขององค์กรศาลให้รองรับเทคโนโลยีนี้

2. ระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพ

แต่เดิมมา การขอคัดฟ้อง ผ่ากัซ ผู้ต้องหาที่ไม่ได้รับการประกันตัวก็ต้องนำตัวมาที่ศาลเท่านั้น ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากในการควบคุมตัวผู้ต้องหาจากเรือนจำมาศาลทุกวัน หากมีผู้ต้องหาจำนวนมากหรือเป็นผู้ต้องหาที่ร้ายแรง เสี่ยงต่อการหลบหนี ก็ย่อมสร้างภาระแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำในการควบคุมผู้ต้องหาไปและกลับในระหว่างการเดินทางมาศาล แต่เมื่อมีระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพผ่านระบบสายเคเบิลและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ทั้งศาลได้วางนโยบายให้ใช้ระบบดังกล่าวได้ ให้ผู้ต้องหายังคงอยู่ในเรือนจำแต่ให้มองเห็นและได้ยินเสียงผู้พิพากษาผ่านจอภาพและผู้พิพากษาเห็นและได้ยินเสียงของผู้ต้องหาผ่านจอภาพแบบสด ซึ่งยังคงเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่ ก็ช่วยลดภาระในการนำผู้ต้องหาออกจากเรือนจำมายังศาลได้เป็นอย่างมาก ทั้งลดค่าใช้จ่าย ลดความเสี่ยงในการหลบหนีระหว่างเดินทาง และลดเวลา ลดภาระแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นอย่างมาก ในขณะที่ระบบดังกล่าวเพียงเสียค่าใช้จ่ายในการติดตั้งขั้นต้นจำนวนหนึ่งเป็นค่ากล้อง ค่าจอโทรทัศน์ และไมโครโฟน นอกนั้นก็เพียงค่าใช้จ่ายรายเดือนจากการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันก็มีราคาถูกลงอย่างมากระบบการสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพคุณภาพสูงนี้ยังมีศักยภาพพอที่จะนำมาใช้ในการสืบพยานต่างศาลกัน หรือที่เรียกว่าพยานประเด็นทางศาลยุติธรรมมีแนวความคิดที่จะนำระบบนี้มาใช้แทนการส่งประเด็นไปสืบพยานที่มีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากศาลเจ้าของสำนวน เพราะการส่งประเด็นแบบเดิมนั้น ทนายความรวมทั้งจำเลยในคดีอาญาต้องเดินทางไปศาลที่พยานมีภูมิลำเนาอยู่ ศาลเจ้าของสำนวนต้องส่งสำนวนไปศาลที่รับสำนวนหรือไม่ก็ต้องถ่ายเอกสารส่งไปให้ ผู้พิพากษาที่จะสืบพยานประเด็นให้ก็มีใช้ผู้พิพากษาเจ้าของ

สำนวน เช่นเดียวกับอัยการที่จะสืบก็มีใช้อัยการเจ้าของสำนวนจริง คุณภาพการเอาใจใส่คดียอมสู้เจ้าของสำนวนทำเองมิได้ หากระบบนี้ได้นำมาใช้จริงแล้วย่อมเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายเริ่มจากคดีสามารถสืบพยานต่อเนื่องไปได้ไม่ติดขัด ไม่ต้องรอส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่นแล้วรอสำนวนส่งกลับมาทำให้คดีสามารถสืบเสร็จได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งคู่ความก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางหากเป็นคดีอาญาที่จำเลยยังอยู่ก็จะได้ไม่เป็นภาระแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวจำเลยไปที่ศาลที่รับประเด็น อย่างไรก็ตามกฎหมายจะต้องแก้ไขเพื่อรองรับระบบนี้ เพื่อรองรับความชอบธรรมในการที่พยานมิได้อยู่ต่อหน้าจำเลยจริงๆ เพียงแต่อยู่ต่อหน้าแบบเสมือนจริง ต้องมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบความเชื่อถือของพยานที่สาบานตนและเบิกความอยู่ในอีกศาลหนึ่งที่มีใช้ศาลเจ้าของสำนวนทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดจุดบกพร่องที่อาจถูกยกขึ้นมากล่าวอ้างได้ว่า ไม่มีการเบิกความที่ไม่เป็นธรรมต่อคู่ความฝ่ายที่มีได้อ้าง

3. ระบบสารบรรณหรือการรับส่งเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์

การทำงานของศาลทั่วประเทศไทยย่อมต้องมีการรับการส่งเอกสารกัน แต่เดิมมาก็เป็นการส่งทางไปรษณีย์ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาระบบเครื่องโทรสาร(fax)หรือระบบส่งเอกสารทางสายโทรศัพท์ศาลก็ใช้เครื่องโทรสารในการส่งเอกสารกันซึ่งช่วยให้เอกสารส่งถึงกันได้ทันที แต่ก็ยังคงถือได้ว่าเป็นเพียงสำเนาเท่านั้น ยังคงต้องมีการส่งต้นฉบับเอกสารให้การภายหลังในไปรษณีย์อยู่เช่นเดิม เมื่อระบบอินเทอร์เน็ตเป็นที่แพร่หลายไปทั่วโลก และศาลทั่วประเทศก็มีระบบอินเทอร์เน็ตและเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์หรือพรินเตอร์ใช้แล้ว ทางสำนักงานศาลยุติธรรมจึงเริ่มใช้ระบบรับส่งเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ แทนการส่งเอกสารแบบเก่า เริ่มจากศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจะติดตั้งระบบส่งเอกสารทางอินเทอร์เน็ตให้แต่ละศาล โดยแต่ละศาลจะได้รับรหัสส่วนตัวให้ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบสามารถเปิดรับเอกสารได้เท่านั้นเพื่อป้องกันความลับรั่วไหล ระบบนี้ช่วยลดค่าใช้จ่ายลงมากกว่าระบบเดิมซึ่งต้องเสียค่าโทรศัพท์ทางไกลในการส่งเอกสารทางโทรสาร แต่ระบบนี้ไม่ทำให้แต่ละศาลเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพราะแต่ละศาลก็ติดตั้งอินเทอร์เน็ตกันเองไว้อยู่แล้ว เพียงเข้ารหัสรับเอกสารแล้วส่งพิมพ์ที่เครื่องพิมพ์เท่านั้น ทั้งระบบนี้เป็นระบบที่ศาลผู้ส่งตรวจสอบได้ว่าศาลที่เป็นผู้รับเอกสารนั้น เปิดรับเอกสารนั้นๆไปแล้วหรือไม่ ซึ่งเอกสารดังกล่าวก็คือ คำสั่งคำร้องของปล่อยชั่วคราวที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยอุทธรณ์หรือฎีกาไปนั่นเอง

4. ระบบรักษาความปลอดภัยอิเล็กทรอนิกส์

การรักษาความปลอดภัยในศาลก็เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ เพราะเอกสารสำนวน วัตถุพยานต่างๆคือส่วนหนึ่งที่ผดุงความยุติธรรมให้แก่ประชาชน หากสูญหาย ถูกขโมยไปย่อมทำให้เกิดปัญหาต่อกระบวนการยุติธรรม แต่เดิมมาศาลมีเจ้าหน้าที่จากองค์การทหารผ่านศึกส่งมาช่วยดูแลความเรียบร้อยปลอดภัยภายในบริเวณศาลทั้งกลางวันและกลางคืน แต่เวลากลางคืนนั้นมีเจ้าหน้าที่น้อยละการตรวจตราย่อมไม่ครอบคลุม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อันทันสมัยช่วยป้องกันอันตรายส่วนนี้ได้ ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยารวมทั้งศาลอื่นๆทั่วประเทศได้รับอุปกรณ์กล้องวงจรปิด ซึ่งระบบเซนเซอร์ตรวจกับการเคลื่อนไหว และสามารถถ่ายภาพในที่มืดได้ด้วยลำแสงอินฟราเรด ซึ่งทำงานเสมือนตาคนอยู่ในจุดต่างๆที่สำคัญรอบศาล นอกจากนี้ระบบเซนเซอร์ตรวจจับความเคลื่อนไหวที่จะส่งสัญญาณเตือนภัยดังขึ้นก็เป็น การป้องกันการโจรกรรมเอกสารหรือทรัพย์สินมีค่าได้ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มองข้ามไปมิได้

5. การเผยแพร่ข้อมูลศาลทางอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันนี้ศาลยุติธรรมทั่วประเทศได้เริ่มให้บริการแจ้งผลการส่งหมายทางอินเทอร์เน็ตแล้ว และกำลังพัฒนาการให้ข้อมูลแก่คู่ความทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพื่อความสะดวกแก่ทนายความและคู่ความในการตรวจสอบโดยไม่ต้องเดินทางมาศาลเองอันเป็นการสิ้นเปลืองเวลาและเงินทอง ซึ่งจะทำให้ศาลเองลดภาระในการต้องรองรับคนที่เข้ามาในบริเวณศาลซึ่งมีอาคารที่คับแคบอยู่แล้วนอกจากนี้ เว็บไซต์ของศาลเองก็ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อคู่ความ ซึ่งได้มีการศึกษากันมาแล้วว่าหากจำเลยได้รับความรู้ทางกฎหมายมากพอ โดยไม่ต้องไปปรึกษาทนายความแล้ว จำเลยมักจะมีแนวโน้มที่จะรับสารภาพหรือยอมความกับโจทก์มากขึ้น อันจะเป็นการลดคดีความเข้าสู่ศาลได้เป็นอย่างมาก

ปัจจุบันสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศจึงได้จัดทำโปรแกรม จัดเก็บและสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งของศาลชั้นต้นและศาลสูงและโปรแกรมการจัดทำ คำพิพากษา/คำสั่งด้วยวาจาของศาลแขวงขึ้นเพื่อใช้งานในระบบตามที่ได้รับมอบหมาย ดังกล่าวโดยโปรแกรมจัดเก็บและสืบค้นคำพิพากษาฯ ที่จัดทำขึ้นมีคุณสมบัติที่รองรับงานที่สำคัญได้แก่

1. จัดเก็บคำพิพากษา/คำสั่งที่อ่านแล้วของทุกชั้นศาลในรูปแบบไฟล์ PDF และไฟล์ Word
2. ผู้พิพากษาสามารถสืบค้นและคัดลอกกลับมาทำคำพิพากษา/คำสั่งฉบับ ใหม่ได้ และสามารถตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการทำคำพิพากษา/คำสั่งของตนเองได้ใน ทุกชั้นศาล
3. ศาลสูงสามารถตรวจสอบได้ว่าศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษา/คำสั่งของ ศาลสูงทุกคดีแล้วหรือไม่
4. ผู้พิพากษาทั่วประเทศสามารถตรวจสอบคำพิพากษา/คำสั่งศาลฎีกาได้ ทันทีเมื่อมีการอ่านแล้ว
5. คู่ความและผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำร้องขอคัดถ่ายและรับรองสำเนา คำพิพากษา/คำสั่งศาลในคดีของตนได้ที่ศาลทุกแห่งทั่วประเทศเมื่อมีการวางระบบเกี่ยวกับ การให้บริการยื่นและการอนุญาตคัดถ่ายเสร็จเรียบร้อยแล้ว2. สำหรับ - 2 - สำหรับโปรแกรมจัดทำคำพิพากษา/คำสั่งด้วยวาจาของศาลแขวงมี คุณสมบัติสามารถบันทึกข้อมูลย่อของคำฟ้องคดีอาญา และส่งข้อมูลให้ผู้พิพากษามาใช้ จัดทำคำพิพากษา/คำสั่งในรูปแบบของคำพิพากษาศาลแขวง (ข.4) ผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์พกพาประจำตัวได้อย่างรวดเร็ว ทันทีเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาล อีกทั้งสามารถที่จะจัดเก็บข้อมูลคำพิพากษา/คำสั่งดังกล่าวทั้งหมดลงไว้ในสารบบคำพิพากษาของศาลด้วย

2.3.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมออสเตรเลีย

ศาลสหพันธรัฐแห่งออสเตรเลียเป็นศาลชั้นนำของโลกในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มช่องทางให้ประชาชนสามารถขอรับบริการจากศาลได้สะดวกยิ่งขึ้นสอดคล้องกับภารกิจของศาลในการอำนวยความยุติธรรมและเผยแพร่ผลงานให้กับสาธารณชนทราบ จากการที่ศาลสหพันธรัฐมีเขตอำนาจครอบคลุมทั่วประเทศ ประกอบกับภูมิประเทศที่กว้างใหญ่ของประเทศออสเตรเลีย ทำให้มี

ความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้ศาลสามารถให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึง⁷

ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Court Initiatives)⁸

ศาลสหพันธ์รัฐเริ่มทดลองใช้ให้บริการในโครงการศาลอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นศาลแรกในออสเตรเลีย โดยสามารถทำคำสั่งอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยระบบนี้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใช้ได้ผ่านทางเว็บไซต์ของศาล และให้เป็นห้องพิจารณาเสมือนจริงเพื่อทำคำสั่งหรือคำวินิจฉัยใดๆ ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นระบบที่เพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงานของศาล เช่น เป็นระบบที่ศาลสามารถเปิดดำเนินการได้ตลอดเวลาแม้ในช่วงนอกเวลาทำการปกติ และคู่กรณีสามารถยื่นคำขอหรือมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งตามคู่ความร้องขอเป็นการล่วงหน้าได้

ศาลอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการออกแบบเพื่อคำสั่งและเป็นระบบสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีในกรณีดังต่อไปนี้

1. คู่กรณีเห็นว่าการมาศาลด้วยตนเองเป็นการสร้างภาระ เกิดความไม่สะดวกหรือสิ้นเปลืองไป
2. คู่กรณีฝ่ายที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรืออยู่ต่างประเทศซึ่งไม่อาจมาศาลได้หรือเป็นการไม่สะดวกอย่างยิ่งที่จะมาศาลเพื่อเข้าร่วมกระบวนการก่อนการพิจารณาพิพากษา
3. คู่กรณีมีจำนวนมากหรือเป็นการฟ้องร้องคู่กรณีแต่ละฝ่ายมีผลประโยชน์ที่คาบเกี่ยวกัน และต้องมีการร่วมมือกันระหว่างคู่กรณี
4. กรณีมีการดำเนินการเกี่ยวกับคำขอระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาในช่วงก่อนที่จะมีการพิจารณาประเด็นหลักแห่งคดีซึ่งใช้เวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การพาณิชย์ ประเพณีปฏิบัติทางการค้า

ศาลสหพันธ์รัฐจะเป็นผู้ควบคุมดูแลระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้พิพากษาจะเป็นผู้กำหนดว่าคดีส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดสมควรพิจารณาโดยศาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยพิจารณาจากลักษณะและความซับซ้อนของคดี แง่มุมและมุมมองของคู่กรณี ความพร้อมของคู่กรณีในการใช้งานจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และอินเทอร์เน็ต ลักษณะของหลักฐานที่จะต้องใช้ในกระบวนการพิจารณา และความเร่งด่วนของคดี ดังนั้นศาลจึงได้พัฒนาระเบียบวิธีในการควบคุมการใช้ศาลอิเล็กทรอนิกส์

ในการพัฒนาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความสะดวกและคล่องตัวในการทำงานของศาลของประเทศออสเตรเลีย มีระบบที่นำมาใช้งานอยู่หลายระบบด้วยกัน ดังนี้⁹

⁷ นาดา วศินดิลก.(2556). คำแปลบทความประกอบคำบรรยายเรื่อง การบริหารและติดตามสำนวนคดีของศาลสหพันธ์แห่งออสเตรเลีย โดย Justice Brain Tamberlin.

⁸ ธนา พิทยะเวสต์สุนทร. (2556). วิทยานิพนธ์ เรื่องปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาในการส่งคำคู่ความและการตรวจสอบสำนวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของไทยโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2558 จาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/149418.pdf>

1. ระบบรักษาความปลอดภัยในการเข้าสู่ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์

ระบบรักษาความปลอดภัยในการเข้าสู่ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกระบบหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยใช้วิธีการกำหนดรหัสผ่านส่วนตัวให้กับผู้ที่ได้รับการอนุญาตให้เข้าใช้บริการได้เป็นการเฉพาะ โดยผู้ให้บริการสามารถเข้าไปตรวจสอบข้อมูลได้เฉพาะแต่ในคดีที่ตนมีความเกี่ยวข้องเท่านั้น

2. ระบบจัดเก็บและเรียกดูข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การจัดเก็บและการเรียกดูข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นระบบที่อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการเอกสารจากรูปแบบกระดาษไปสู่เอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเอกสารต่างๆ ที่ต้องส่งแก่ศาลสามารถส่งได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้กระดาษ ข้อดีของระบบนี้คือ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ง่ายต่อการเข้าถึงและสามารถเรียกดูเอกสารได้ตลอดเวลา

3. ระบบการบริหารจัดการคดี (Case Management Systems)

ระบบนี้ช่วยให้ศาลและผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อมูลคดีได้อย่างง่ายดายและมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นระบบที่มีความซับซ้อนเนื่องจากเป็นการบริหารจัดการคดีตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรกในการฟ้อง การนัดพิจารณา การส่งหมายแก่คู่ความ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการจัดเก็บสถิติต่างๆ นอกจากนี้ระบบดังกล่าวยังช่วยขจัดกระบวนการต่างๆ ที่ซ้ำซ้อนและทำให้การบริหารจัดการคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ระบบบันทึกเสียง (Voice Recognition)

เทคโนโลยีระบบบันทึกเสียงถูกนำมาใช้ในห้องพิจารณาเพื่อใช้ในการบันทึกกระบวนการพิจารณาในศาลที่มีการใช้ระบบการบันทึกเสียงที่มีประสิทธิภาพไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้จดบันทึกรายงานอีก การบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ในช่วงเวลานั้นจะปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ในระหว่างกระบวนการพิจารณา

⁹ ธนา พิทยะเวสต์สุนทร. (2556). วิทยานิพนธ์ เรื่องปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาในการส่งคำคู่ความและการตรวจสอบสำนวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของไทยโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2558 จาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/149418.pdf>

2.3.3 เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย

สิ่งที่เหมือนกัน

ศาลยุติธรรมไทย	ศาลออสเตรเลีย
<p>ศาลยุติธรรมไทยได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อการพิจารณาพิพากษาคดีและสนับสนุนการบริหารงานยุติธรรม โดยการเร่งรัดให้จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามสำนวนและจัดเก็บฐานข้อมูลคดีของ ศาลทั่วประเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยมีรายละเอียดและกรอบเวลาที่ชัดเจน พัฒนาระบบเทคโนโลยีในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อให้รองรับกับบทบัญญัติของกฎหมาย ใหม่ๆ ได้ทัน สนับสนุนส่งเสริมให้ศาลยุติธรรมมีระบบ สำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) และระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Court) ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนในอนาคต และสนับสนุนการบูรณาการระบบฐานข้อมูลระหว่างศาล และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีการนำไปใช้สำหรับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>ศาลสหพันธรัฐแห่งออสเตรเลียเป็นศาลชั้นนำของโลกในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มช่องทางให้ประชาชนสามารถขอรับบริการจากศาลได้สะดวกยิ่งขึ้น สอดรับกับภารกิจของศาลในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และเผยแพร่ผลงานให้กับสาธารณชนทราบ จากการที่ศาลสหพันธรัฐมีเขตอำนาจครอบคลุมทั่วประเทศ ประกอบกับภูมิประเทศที่กว้างใหญ่ของประเทศ ออสเตรเลีย ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้ศาลสามารถให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวศาลให้ประชาชนทราบได้อย่างทั่วถึง</p>

สิ่งที่ต่างกัน

ศาลยุติธรรมไทย	ศาลสหพันธรัฐแห่งออสเตรเลีย
<p>1. ศาลยุติธรรมไทยยังไม่มีระบบรับคำฟ้อง คำร้อง และทำคำสั่ง ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนาระบบ</p>	<p>1. สามารถทำคำสั่งอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยระบบนี้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใช้ได้ผ่านทางเว็บไซต์ของศาล</p>
<p>2. ไม่มีระบบให้บริการแบบออนไลน์ 24 ชม. แบบครบวงจร มีเพียงการให้บริการตรวจสอบผลหมายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต</p>	<p>2. ศาลสามารถเปิดดำเนินการได้ตลอดเวลาแม้ในช่วงนอกเวลาทำการปกติ และคู่กรณีสามารถยื่นคำขอหรือมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งตามคู่ความร้องขอเป็นการล่วงหน้าได้</p>

ศาลยุติธรรมไทย	ศาลสหพันธ์แห่งออสเตรเลีย
3. ความร่วมมือของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไทยไม่ได้สังกัดอยู่ภายใต้กระทรวงยุติธรรม ทั้งหมดทำให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในการพัฒนาระบบให้เชื่อมโยงกัน	3. มีการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมภายใต้กระทรวงยุติธรรม ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสาร ให้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
4. งานส่งเอกสารระหว่างศาลไม่ว่าจะเป็นหนังสือภายนอก หรือหนังสือภายใน รวมถึงการส่งสำนวนระหว่างศาลยังคงต้องส่งในรูปกระดาษ ทำให้เกิดความเสียหายการชำรุด เสียหาย และยากแก่การจัดเก็บ	4. การจัดเก็บและการเรียกดูข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นระบบที่อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการเอกสาร จากรูปแบบกระดาษไปสู่เอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเอกสารต่างๆที่ต้องส่งแก่ศาลสามารถส่งได้โดยไม่ต้องใช้กระดาษ ข้อดีของระบบนี้คือ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ง่ายต่อการเข้าถึงและสามารถเรียกดูเอกสารได้ตลอดเวลา
5. ประเทศไทยมีการนำระบบบันทึกคำพยานด้วยระบบดิจิทัลมาใช้ เพียงแค่บันทึกคำพยานบันทึกคำเบิกความของพยานทุกคำพูด บันทึกคำถามของอัยการและทนายทุกคำพูด แต่ถ้าหากต้องการพิมพ์คำเบิกความพยานออกมาก็จะต้องให้เจ้าหน้าที่ศาลย่อนฟังคำเบิกความดังกล่าวแล้วพิมพ์ออกมา	5. เทคโนโลยีระบบบันทึกเสียงถูกนำมาใช้ในห้องพิจารณาเพื่อใช้ในการบันทึกกระบวนการพิจารณาในศาลที่มีการใช้ระบบการบันทึกเสียงที่มีประสิทธิภาพไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้จัดบันทึกรายงานอีก การบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ในช่วงเวลานั้นจะปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ในระหว่างกระบวนการพิจารณา
6. ศาลยุติธรรมกำลังพัฒนาการให้ข้อมูลแก่คู่ความทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพื่อความสะดวกแก่ทนายความและคู่ความในการตรวจสอบโดยไม่ต้องเดินทางมาศาลเองอันเป็นการสิ้นเปลืองเวลาซึ่งปัจจุบันมีให้บริการแจ้งผลการส่งหมายทางอินเทอร์เน็ตแล้วแต่ยังไม่มีบริการให้บริการที่ครอบคลุมถึงความต้องการของคู่ความและทนายความทั้งหมด	6. ระบบนี้ช่วยให้ศาลและผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อมูลคดีได้อย่างง่ายดายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นระบบที่มีความซับซ้อนเนื่องจากการบริหารจัดการคดีตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรกในการฟ้อง การนัดพิจารณา การส่งหมายแก่คู่ความ ตลอดจนกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้อง และการจัดเก็บสถิติต่างๆ นอกจากนี้ระบบดังกล่าวยังช่วยจัดกระบวนการต่างๆที่ซับซ้อนและทำให้การบริหารจัดการคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 3

การวิเคราะห์ผลดี ผลเสียของระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ทั้งในระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมของไทยและออสเตรเลีย มีทั้งสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งในความเหมือนและแตกต่างกันนั้นมีผลดี ผลเสีย ดังนี้

3.1 ผลดีและผลเสียของรัฐธรรมนูญไทยและออสเตรเลีย

3.1.1 รัฐธรรมนูญไทย

ผลดี

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยกำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ทำให้ประชาชนได้ทราบถึงสิทธิที่ตนพึงได้รับและหน้าที่ที่ตนเองต้องกระทำ

ผลเสีย

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่มีเสถียรภาพ จะเห็นได้จากนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 19 ฉบับ

แม้รัฐธรรมนูญของประเทศไทยกำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ก็ตาม แต่ขาดความร่วมมือของหน่วยงานในภาครัฐในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม อาจเนื่องจากขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและการประสานงานภายในหน่วยงานของรัฐเอง

3.1.2 รัฐธรรมนูญออสเตรเลีย

ผลดี

รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียเป็นรัฐธรรมนูญที่มีเสถียรภาพ โดยรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น เริ่มบังคับใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444)

รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียจะไม่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไว้อย่างชัดเจน แต่กลับกำหนดหน้าที่ของรัฐในการจัดสิทธิที่ประชาชนชาวออสเตรเลียพึงได้รับ โดยรัฐบาลจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด

การแก้ไขรัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียต้องผ่านการออกเสียงประชามติไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงมาตราเดียวหรือหลายมาตรา

ผลเสีย

การแก้ไขรัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียเป็นไปได้ยาก เพราะแม้แต่การแก้ไขเรื่องเล็กน้อยหรือมาตราเดียวก็ยังคงต้องผ่านการออกเสียงประชามติ โดยนับตั้งแต่ ค.ศ. 1901 เป็นต้นมา มีการ

ลงประชามติเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น 44 เรื่อง แต่มีเพียง 8 เรื่องเท่านั้นที่ประชาชนชาวออสเตรเลียส่วนใหญ่ลงคะแนนเสียงเห็นชอบและนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในที่สุด

3.2 ผลดีและผลเสียของระบบกฎหมายไทยและออสเตรเลีย

ประเทศไทยใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือเรียกอีกอย่างว่าระบบประมวลกฎหมายหรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร จะให้ความสำคัญกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นอันดับแรก การพิจารณาพิพากษาคดีจะพิจารณาก่อนว่ามีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้หรือไม่ ถ้ามีก็จะนำกฎหมายที่บัญญัติไว้นั้นนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริง หากไม่มีกฎหมายให้พิจารณาจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นนั้นๆ ถ้าไม่มีประเพณีแห่งท้องถิ่นก็จะอนุโลมให้ใช้บทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งก่อน หากยังไม่พบกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งอีก ก็ให้นำหลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ ดังนั้น ระบบนี้จึงไม่ยึดหลักคำพิพากษาเดิมที่เคยตัดสินมาแล้ว จะต้องดูตัวบทก่อนแล้วถึงจะตัดสินคดีได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากระบบกฎหมายของออสเตรเลียที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์หรือเรียกอีกอย่างว่ากฎหมายจารีตประเพณี เนื่องจาก ออสเตรเลียเป็นหนึ่งในเครือจักรภพของประเทศอังกฤษ จึงยึดถือปฏิบัติตามกฎหมายประเทศแม่อย่างประเทศอังกฤษ แต่ในปัจจุบันออสเตรเลียก็มีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร

ในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ของไทยใช้กระบวนการพิจารณาระบบไต่สวน ศาลจะมีบทบาทมากกว่าศาลในประเทศออสเตรเลียที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งใช้กระบวนการพิจารณาระบบกล่าวหา แต่ในปัจจุบันความแตกต่างของกฎหมายทั้งสองระบบกฎหมายไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

โดยในปัจจุบันทั้งสองระบบต่างยอมรับจุดอ่อนของตน โดยต่างนำส่วนดีของอีกระบบมาประยุกต์ใช้ จนมีลักษณะใกล้เคียงกันเป็นส่วนมาก

3.2.1 ระบบไต่สวนในระบบกฎหมายซีวิลลอว์

ผลดี

- 1) มีความรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษาคดี คู่ความไม่อาจประวิงคดีได้
- 2) ทำให้ศาลได้รับข้อเท็จจริงที่รอบด้านครบถ้วนเพราะศาลมีบทบาทอำนาจหน้าที่หลักในการสอบสวน พิจารณา สืบพยานเพิ่มเติมหรือดสืบพยาน และศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักขานได้กว้างขวาง
- 3) เป็นการคุ้มครองสิทธิจำเลยอย่างเต็มที่เพราะถ้ามีหลักฐานฟังได้ว่าจำเลยกระทำผิดก็ลงโทษได้ แต่ถ้าหากมีการสงสัยหรือไม่แน่ใจว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ ศาลต้องหาความจริงให้สิ้นสงสัย ถ้าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอต้องยกฟ้อง

ผลเสีย

- 1) การให้อำนาจชี้ขาดทั้งกระบวนการอยู่ในดุลพินิจคนคนเดียว โดยไม่มีการตรวจสอบหรือคานอำนาจ อาจเกิดกรณีพิจารณาพิพากษาอาจไม่ได้เกิดจากความบริสุทธิ์ใจ หรือมีอคติแก่จำเลยโดยง่าย
- 2) การที่จำเลยเป็นกรรมแก่คดีทำให้ไม่มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหา

3) เนื่องจากศาลในระบบไต่สวนต้องเป็นผู้แสวงหาพยานหลักฐานเอง จึงทำให้ศาลลดตัวเองมาเป็นทนายความเสียเองด้วย

3.2.2 ระบบกล่าวหาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ผลดี

1) ฐานะของจำเลยถูกเปลี่ยนจากผู้ถูกชักฟอก ในฐานะกรรมแห่งคดีมาเป็นผู้ร่วมเสนอหาข้อเท็จจริง และร่วมแสวงหาข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณา ถือว่าเป็นประธานแห่งคดี

2) จำเลยได้รับสิทธิต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในกระบวนการพิจารณาเพราะได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

ผลเสีย

1) จำเลยในฐานะประธานแห่งคดี จะมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ทำให้อาจมีการพิพากษายกฟ้องจำเลย โดยการอาศัยเทคนิคกระบวนการพิจารณาคดี และจำเลยอาจหลุดพ้นคดีเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือพยานน่าสงสัยทำให้ไม่ได้รับความจริงแห่งคดีที่ครบถ้วนรอบด้าน

2) ศาลมีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงน้อยมาก เป็นเรื่องคู่ความแต่ละฝ่ายจะต้องเสนอข้อเท็จจริงและตรวจสอบข้อเท็จจริงกันเอง จึงมักปรากฏอยู่เสมอว่าจำเลยชนะคดีด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความ

แต่ก็เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความทั่วโลกไม่ได้ใช้ระบบใดระบบหนึ่งทั้งหมดเพียงระบบเดียว แต่เป็นระบบผสมผสานทั้งระบบกล่าวหาและไต่สวนรวมทั้งประเทศไทยด้วย ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศว่าได้พื้นฐานเดิมนั้นเป็นระบบใดมากกว่ากัน เช่น ภาคพื้นยุโรปเน้นหลักในทางระบบไต่สวน และกลุ่มกฎหมายคอมมอนลอว์จะเน้นระบบกล่าวหา เท่านั้น แต่ของไทยแม้ใช้กฎหมายระบบซิวิลลอว์ แต่ก็มีการใช้ระบบการพิจารณาแบบกล่าวหาเสียมากกว่าระบบไต่สวน อันเนื่องมาจากสมัยกรมหลวงบุรีราจดิเรกฤทธิ์ทรงปฏิรูปวงการกฎหมายไทย พระองค์ท่านทรงจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษเลยนำพื้นฐานระบบคอมมอนลอว์มาใช้ในการเรียนการสอนและปฏิรูปกฎหมาย โดยการใช้ระบบกล่าวหากับกฎหมายซิวิลลอว์ก็ไม่เป็นอุปสรรค เป็นไปตามหลักการผสมผสานระบบกฎหมายทั้งสองเข้าด้วยกัน ทำให้เห็นว่าในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของไทย ศาลนำระบบกล่าวหามาใช้ ทั้งที่ระบบกฎหมายของไทยเป็นระบบประมวลกฎหมายหรือซิวิลลอว์

3.3 ผลดีและผลเสียของระบบศาลไทยและระบบศาลออสเตรเลีย

3.3.1 ระบบศาลไทย

ประเทศไทยใช้ระบบศาลคู่ เป็นระบบที่ศาลยุติธรรมมีการชี้ขาดเฉพาะคดีแพ่งและคดีอาญาเท่านั้น โดยคดีปกครองแยกการพิจารณาไปให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณา

ผลดี

- 1) การที่แยกระบบศาลออกเป็นศาลคู่ทำให้ศาลมีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายและลักษณะคดีในคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาในระบบศาลของตน
- 2) ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีที่แยกออกจากกันโดยชัดแจ้งว่าเป็นคดีเกี่ยวข้องกับปัจเจกชนหรือเกี่ยวข้องกับกฎหมายมหาชน
- 3) คຸ້ມກອງສິຫິປຣະຊາຊນໃນກຣຸນີເປັນຜູ້ເສຍຫາຍອັນເກີດຈາກການກະທຳຂອງຣູ້ອັນເປັນຄຣຕີປກຣອງ ທີ່ຕ້ອງຟ້ອງສາລປກຣອງ ຈຶ່ງສາລມີອຳນາຈໃນການໄຕ່ສວນຂໍເທິຈຈຣຶງຕ່າງ ໆ ໄດ້ເອງ

ผลเสีย

- 1) ศาลมีความรู้ความเชี่ยวชาญกฎหมายเฉพาะเรื่องที่อยู่ในคดีในระบบศาลของตนเท่านั้น
- 2) ถ้าฟ้องผิดศาลจนมีการวินิจฉัยชี้ขาดให้ฟ้องยังศาลที่ถูกต้อง ย่อมทำให้ประชาชนเสียเวลาในคดี และเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แทนที่จะมีการฟ้องร้องกันที่ศาลเดียว

3.3.2 ระบบศาลออสเตรเลีย

รัฐธรรมนูญออสเตรเลียกำหนดให้แต่ละมลรัฐต่างมีอำนาจตุลาการเป็นอิสระแยกต่างหากจากบริหารราชการส่วนกลาง แต่กำหนดมลรัฐและเขตปกครองจะใช้บังคับไม่ได้หากขัดแย้งกับกฎหมายสหพันธรัฐ ระบบกฎหมายออสเตรเลียค่อนข้างซับซ้อน แบ่งศาลออกเป็น 2 ระบบ คือ ศาลของสหพันธรัฐ และศาลของมลรัฐต่างๆ ซึ่งศาลของสหพันธรัฐก็จะมีการแบ่งแยกประเภทคดีอีกกว่าเป็นอำนาจพิจารณาคดีนั้นอยู่ในอำนาจศาลชั้นต้นใดตามที่กล่าวมาในบทที่ 2 และศาลของสหพันธรัฐจะมีศาลสูงมีอำนาจในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย และมีอำนาจพิจารณาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือหลักการสำคัญแห่งกฎหมาย ตามที่กล่าวมาในบทที่ 2

ผลดี

- 1) การแยกศาลของออสเตรเลียออกเป็นศาลมลรัฐและศาลของสหพันธรัฐ ทำให้สะดวกรวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายแก่คู่ความ
- 2) เป็นการคุ้มครองสิทธิประชาชนอย่างเต็มที่ในการรับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม เช่น กรณีศาลของมลรัฐจะมีคณะลูกขุนร่วมพิจารณาคดีอาญา
- 3) ทำให้คดีในแต่ละศาลไม่ค้างจำนวนมาก เนื่องจากมีการแยกศาลเฉพาะด้านให้มีอำนาจพิจารณาคดีต่างๆ ออกไปในแต่ละมลรัฐ
- 4) กรณีคำร้องอุทธรณ์ต้องได้รับการพิจารณาเบื้องต้นว่ามีเหตุสมควรอุทธรณ์หรือไม่ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลสูงได้ทางหนึ่ง
- 5) การคัดเลือกผู้พิพากษาในระบบศาลออสเตรเลียเป็นผู้มีประสบการณ์ มีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่เหมาะสม

ผลเสีย

- 1) เรื่องงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล เมื่อมีศาลจำนวนมากย่อมมีการสนับสนุนงบประมาณจำนวนมากเช่นกัน
- 2) ผู้พิพากษาศาลสูงมีจำนวน 7 คน ซึ่งต้องรับผิดชอบคดีที่ขึ้นสู่ศาลสูงทั่วประเทศ อาจทำให้กระบวนการพิจารณาคดีล่าช้า คดีค้างค้ำจำนวนมาก

3.4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย

ในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญและจำเป็นในการสนับสนุนงานศาลยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการคุ้มครองสิทธิประชาชนและประหยัดเวลาในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลด้วยทางหนึ่ง

3.4.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทย

ผลดี

- 1) ประหยัดเวลาในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล
- 2) เป็นการคุ้มครองสิทธิประชาชนในการพิจารณาพิพากษาอีกทางหนึ่ง
- 3) ทำให้สนับสนุนการพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความสะดวก
- 4) ง่ายแก่การสืบค้นหรือค้นหาข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคดีความ
- 5) มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างศาลต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกให้การรับส่งข้อมูลและการพิจารณาคดีดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว
- 6) ระบบสารบรรณหรือการรับส่งเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายมากกว่าซึ่งต้องเสียค่าโทรศัพท์ทางไกลในการส่งเอกสารทางโทรสาร

ผลเสีย

- 1) แม้จะมีการส่งข้อมูลทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ แต่ระบบศาลไทยยังต้องส่งข้อมูลที่เป็นเอกสารควบคู่ไปด้วย ทำให้เสียเวลาไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2) เรื่องการเข้าถึงความลับ น่าจะไม่มีระบบรักษาความลับที่ดีพอเกี่ยวกับคดี เช่น คำพิพากษาเรื่อง การส่งคำพิพากษาจากศาลสูงไปอ่านยังศาลชั้นต้น
- 3) เสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการติดตั้งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในศาลต่างๆ ทั่วประเทศ
- 4) การเบิกความทางจอภาพจากสถานที่หนึ่งมายังศาลที่มีอำนาจพิจารณา ในกรณีความน่าเชื่อถือของพยาน และเจ้าหน้าที่ควบคุมกระบวนการพิจารณา
- 5) การรักษาความลับของเจ้าหน้าที่ที่เข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีแค่ไหน ระบบตรวจสอบการเข้าถึงมีหรือไม่ อย่างไร

3.4.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลออสเตรเลีย

ผลดี

- 1) ศาลสามารถเปิดให้บริการรับคำคู่ความและทำคำสั่งได้ตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน และผู้ขอใช้บริการสามารถเข้าสู่ระบบได้ทั้งจากที่บ้าน ที่ทำงาน หรือที่อื่นใดผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 2) ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ยืดหยุ่นในการพิจารณาคดีของศาล
- 3) ศาลสามารถให้คู่ความตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับคดีได้สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย
- 4) ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างทั่วถึง ประหยัดเวลาและสะดวก รวดเร็ว

ผลเสีย

- 1) งบประมาณสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนต้องใช้จำนวนมหาศาล
- 2) หากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่สามารถใช้ได้ไม่ว่าระบบล่มหรือมีแฮกเกอร์ก็ไม่มีระบบอื่นทดแทนได้
- 3) กรณีฟ้องใหม่การส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องโดยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์อาจทำได้แต่ยากต่อการตรวจสอบว่าบุคคลผู้ถูกฟ้องได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องจริงหรือไม่ ถึงแม้จะสามารถตรวจสอบได้จากไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ส่งแต่ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าทางฝั่งผู้รับข้อมูลจะได้รับข้อมูลนั้นจริงหรือไม่ หากพิจารณาตัวอย่างของต่างประเทศจะเห็นได้ว่ากระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาประยุกต์ใช้นั้น เป็นกระบวนการภายหลังจากที่คู่ความทั้งสองฝ่ายเข้าสู่กระบวนการพิจารณาแล้ว

บทที่ 4

การประยุกต์ข้อดีของระบบกฎหมาย ระบบศาล และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยและออสเตรเลีย

4.1 ระบบกฎหมาย

4.1.1 รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียซึ่งเริ่มใช้บังคับอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1901 (พ.ศ.2544) เป็นต้นมา การแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเทศออสเตรเลียแม้เป็นการแก้ไขเพียงเล็กน้อยจะต้องผ่านการลงประชามติ โดยที่ผ่านมามีการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น 44 เรื่อง แต่มีเพียง 8 เรื่องที่ประชาชนชาวออสเตรเลียให้ความเห็นชอบ ดังนั้นจึงถือได้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียมีเสถียรภาพเป็นอย่างมากประกอบกับการที่รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียจะไม่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไว้ แต่กลับกำหนดหน้าที่ของรัฐบาลในการจัดสิทธิที่ประชาชนออสเตรเลียพึงได้รับ โดยรัฐบาลของประเทศออสเตรเลียจะดำเนินการตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด ทำให้ประชาชนออสเตรเลียได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นอย่างมากซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่รัฐธรรมนูญจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไว้อย่างชัดเจนแต่ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ทำให้รัฐธรรมนูญขาดสภาพบังคับ ดังนั้นหากรัฐธรรมนูญของประเทศไทยมีเสถียรภาพและรัฐบาลมีการดำเนินการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด จะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้หากรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนำหลักการในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญแม้เป็นการแก้ไขเพียงเล็กน้อยจะต้องผ่านการลงประชามติก่อนเสมอ ก็จะทำให้รัฐธรรมนูญของประเทศไทยมีเสถียรภาพ นอกจากนี้หากนำหลักการที่กำหนดหน้าที่ของรัฐบาลในการจัดสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับ โดยรัฐบาลจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัดก็จะทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นอย่างมาก

4.1.2 ระบบกฎหมาย

ประเทศไทยใช้กระบวนการพิจารณาระบบไต่สวนตามหลักกฎหมายซีวิลลอว์ในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยศาลในระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะมีบทบาทมากกว่าศาลในประเทศออสเตรเลียที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งใช้กระบวนการพิจารณาระบบกล่าวหา แต่ในปัจจุบันความแตกต่างของกฎหมายทั้งสองระบบกฎหมายไม่มีความแตกต่างกันมากนักและต่างยอมรับจุดอ่อนของตน โดยต่างนำส่วนดีของอีกระบบมาประยุกต์ใช้ จนมีลักษณะใกล้เคียงกันเป็นส่วนมาก โดยนำข้อดีของระบบกล่าวหาใช้ในการพิจารณาคดี เช่นฐานะของจำเลยถูกเปลี่ยนจากผู้ถูกชักฟอก ในฐานะกรรมแห่งคดีมาเป็นผู้ร่วมเสนอหาข้อเท็จจริง และร่วมแสวงหาข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณา ถือว่าเป็นประธานแห่งคดี และจำเลยได้รับสิทธิ์ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในกระบวนการพิจารณา เพราะได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นต้น

4.2 ระบบศาล

ประเทศออสเตรเลียเป็นระบบศาลเดี่ยวมีศาลสหพันธรัฐ ศาลระดับมลรัฐ ศาลเฉพาะด้าน และศาลอุทธรณ์ในแต่ละมลรัฐ ทำให้คู่ความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนประเทศไทยเป็นศาลคู่เพราะนอกจากจะมีศาลยุติธรรมแล้วก็ยังมีศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลทหาร โดยแต่ละศาลมีเขตอำนาจและการภารกิจชัดเจนง่ายต่อความเข้าใจของประชาชนที่จะเลือกยื่นฟ้องได้โดยถูกต้องไม่ผิดศาล สำหรับศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น ศาลชั้นต้นที่พิจารณาทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา คดีพิเศษ มีอยู่ทุกจังหวัด ส่วนศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ เช่น ศาลล้มละลายกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ตั้งอยู่เฉพาะที่เมืองหลวง แต่ก็มีศาลแรงงานกระจายอยู่ในแต่ละภาคของประเทศ และมีศาลอุทธรณ์ตั้งอยู่ที่เมืองหลวงและภาคต่างๆ ของประเทศรวม 10 ศาล ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดมีเพียง 1 ศาล นอกจากพิจารณาคดีทั่วไปแล้วยังแยกเป็นแผนกคดีล้มละลาย แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แผนกคดีสิ่งแวดล้อม แผนกคดีผู้บริโภค แผนกคดีเลือกตั้ง แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว การพิจารณาพิพากษาคดีโดยผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้าน เป็นมาตรฐานเดียวกัน ศาลยุติธรรมของประเทศไทยมีทั้งหมดจำนวน 244 ศาล สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง

กรณีการยื่นอุทธรณ์ในศาลของออสเตรเลียต้องได้รับการพิจารณาเบื้องต้นว่ามีเหตุสมควรหรือไม่ตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลสูงได้ทางหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยก็ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27) พ.ศ.2558 มาตรา 244/1 บัญญัติว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด และมาตรา 247 การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน 2558 เป็นต้นไป

สิ่งที่น่าสนใจของออสเตรเลียอีกประการหนึ่งคือระบบการคัดเลือกผู้พิพากษาจากทนายความที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูงจากการว่าความในศาลโดยมีอายุงานไม่น้อยกว่า 10-20 ปี จึงมีความเชี่ยวชาญในการใช้และตีความกฎหมาย หากระบบศาลยุติธรรมไทยจะเพิ่มช่องทางการคัดเลือกผู้พิพากษาแบบออสเตรเลียนี้ก็ทำให้ทนายความเคร่งครัดในด้านจริยธรรมและมีจรรยาบรรณสูง ทั้งนี้เพื่อความก้าวหน้าในการเปลี่ยนจากวิชาชีพทนายไปสู่การเป็นผู้พิพากษาและศาลยุติธรรมก็จะมีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านกฎหมายมากขึ้นโดยไม่ต้องฝึกฝนกันตั้งแต่เบื้องต้น

4.3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลออสเตรเลีย

4.3.1 ระบบเครือข่ายในกระบวนการยุติธรรมของศาลออสเตรเลีย มีการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเป็นฐานข้อมูลเดียวกันระหว่างตำรวจ อัยการ และศาล โดยเมื่อตำรวจจับผู้ต้องหา ตำรวจพิมพ์ข้อมูลคดี ข้อมูลคดีนั้นก็จะไปปรากฏที่สำนักงานอัยการและศาลในเวลาเดียวกัน และเมื่อศาลบันทึกข้อมูลใด ข้อมูลนั้นก็จะไปปรากฏที่ตำรวจ และราชทัณฑ์ เช่น เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ประกัน ข้อมูลก็จะไปถึงตำรวจทันที และรู้ว่าจะต้องเอาตัวผู้ต้องหาไปศาลวันใด โดยไม่ต้องมีการมายื่นเอกสารที่ศาลอันเป็นการลดการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาล

4.3.2 ระบบภาพและเสียง (Audio Visual Link) ศาลออสเตรเลียใช้ระบบภาพและเสียงในการสืบพยาน ทั้งนี้ประมาณ 60% ของจำเลยที่ให้การรับสารภาพโดยปรากฏตัวต่อหน้าศาลทาง AVL และตำรวจก็ให้การต่อศาลจากสถานีตำรวจโดยไม่ต้องไปศาล และใช้ระบบนี้ในการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในมลรัฐอื่นได้ด้วย การสืบพยานในคดีความผิดทางเพศทาง AVL จะจัดสถานที่ไว้เฉพาะสำหรับพยานหรือเด็ก ไม่ให้มีการเผชิญหน้ากับจำเลย ทำให้พยานให้ความร่วมมือมากขึ้น เพราะมั่นใจในความปลอดภัย สำหรับศาลยุติธรรมไทยได้นำวิธีการนี้มาใช้แล้ว แต่สถานที่เฉพาะที่จัดไว้ยังคงอยู่ในบริเวณศาล พยานซึ่งโดยปกติไม่ออกไปศาลก็ยังคงต้องไปศาลและยังคงห่วงเกรงว่าจะพบกับจำเลย นอกจากนี้ออสเตรเลียยังใช้ระบบ AVL ให้ญาติพี่น้องได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้ต้องขังในเรือนจำได้ สำหรับไทยมีการใช้ระบบ Video Conference ในการสืบพยานประเด็น และการคัดฟ้องคดี แต่ยังคงดำเนินการไม่ครบถ้วนทุกศาล และยังไม่มีการใช้ระบบนี้ในการเยี่ยมญาติในเรือนจำ หากมีการใช้ระบบนี้ให้แพร่หลายในเรือนจำทุกจังหวัดก็จะเป็นผลดีร่วมกันระหว่าง ตำรวจ ศาล ราชทัณฑ์ ในการฝากขัง และเป็นผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง ส่งผลดีต่อประชาชนและสังคมในที่สุด

4.3.3 ศาลของมลรัฐนิวเซาท์เวลส์มีบริการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลด้านกฎหมายและด้านคดี ดังนี้

1) ระบบ Call center (NSW Court Call Centre) โดยทุกศาลจะใช้หมายเลขเดียวกันมีเจ้าหน้าที่คอยตอบปัญหาทางกฎหมาย โดยเฉลี่ยประมาณเดือนละ 50,000 ครั้ง และประมาณ 98% เป็นการตอบเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่ประชาชน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ต้องเป็นผู้มีจิตใจให้บริการ (Service mind) และจะต้องผ่านการอบรมมาโดยเฉพาะ

2) ระบบ Legal Services ให้บริการด้านข้อมูลคดี ประชาชนสามารถให้ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของศาลและจะมีคำแนะนำจากเว็บไซต์ว่าจะต้องไปยื่นฟ้องที่ศาลใด คู่ความสามารถยื่นคำฟ้อง คำร้อง คำขอ ทางออนไลน์โดยไม่ต้องมาศาล จำนวน 65% ของประชาชนในมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ได้ใช้บริการแล้วโดยใช้เวลาหลังเลิกงาน เช่น คดีแพ่ง เจ้าหน้าที่ต้องการฟ้องเรียกเงินจากลูกหนี้ เจ้าหน้าที่สามารถพิมพ์ฟ้องได้เองในเว็บเพจของศาล (ใช้เวลาประมาณ 15 นาที) และสามารถเช็คคำสั่งศาลและตรวจเอกสารทางออนไลน์ได้จากโทรศัพท์มือถือและทางอีเมล และสามารถดูคำพิพากษาได้จากเว็บไซต์ของศาลโดยคู่ความไม่ต้องไปศาล

อีกระบบที่สำคัญระบบไกล่เกลี่ยออนไลน์ทางเว็บไซต์ของศาล โดยไม่ต้องใช้เจ้าหน้าที่ดำเนินการ โดยเฉพาะคดีที่มีอัตราโทษปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์ คู่ความจะต้องไกล่เกลี่ยก่อนจึงจะฟ้องได้ โดยให้คู่ความไกล่เกลี่ยกันเองทางระบบออนไลน์ของศาล ซึ่งประสบความสำเร็จด้วยดี มีคดีจำนวนน้อยมากที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จและต้องฟ้องศาล

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จัดทำขึ้นดังกล่าวนี้จะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจของประชาชน เพราะคนทั่วไปมักไม่เข้าใจคำศัพท์ทางกฎหมายที่ศาลใช้ และหลาย ๆ ระบบต้องได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการยอมรับและนำไปใช้

4.4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทย

ศาลยุติธรรมไทยโดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้นำระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้กับการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล โดยสรุปได้ดังนี้

เครือข่ายคอมพิวเตอร์ (สำนักงานศาลยุติธรรม) เชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เช่น เครือข่ายทะเบียนราษฎร (AMI) กับกระทรวงมหาดไทย เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ (GIN-COURT) กับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เครือข่ายสารสนเทศสำนักงานประมาณ (GFMIS)

เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางการให้บริการในการค้นคว้าข้อมูล การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานศาลทั่วประเทศ

การประชุมทางไกลผ่านจอภาพโดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Video Conference) เพื่อคัดฟ้องฝากขัง สืบพยานประเด็น สอบสวนผู้ต้องหา การใช้ล่ามแปลภาษา สืบพยานผู้เชี่ยวชาญ การอ่านคำพิพากษาเป็นต้น

ระบบงานศาล ระบบงานผ่านอินเทอร์เน็ต ได้แก่

- ประกาศข่าวประชาสัมพันธ์บนเว็บไซต์สำนักงานศาลยุติธรรม และศาลทั่วประเทศ
- บริการกระดานถามตอบสำเร็จรูป
- บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Web Mail)
- ระบบส่งออกและค้นหาข้อมูลคดี
- ระบบสารบบหมายจับตาม พรก. ฉุกฉิน
- ระบบจัดเก็บข้อมูลเอกสารการบริหารงานบุคคล
- ระบบเชื่อมโยงข้อมูลนิติบุคคลกับการพัฒนาธุรกิจฯ
- ระบบตรวจสอบนายประกันผิดสัญญาประกัน
- ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์

ระบบธุรการ

- โปรแกรมบัญชี
- โปรแกรมบริหารงานการประชุมคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม
- ระบบรายงานการใช้จ่ายเงิน สำนักงานศาลยุติธรรม
- ระบบพิมพ์สลิปเงินเดือนข้าราชการบำนาญ
- ระบบพิมพ์หนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่าย 50 ทวิ
- ระบบพิมพ์สลิปเงินเดือน
- ระบบจัดเก็บและแสดงข้อมูลอนุญาตตุลาการ

ระบบงานสำนวนคดีศาลชั้นต้น

ระบบส่งออกและค้นหาข้อมูลคดี ศาลทั่วประเทศส่งข้อมูลคดีไปเก็บไว้ที่เครื่องแม่ข่ายส่วนกลาง คู่ความสามารถค้นหาข้อมูลคดี วันที่รับฟ้อง วันที่ตัดสิน ผลคำพิพากษา ผลส่ง คำสั่งศาล วันนัดพิจารณา ผ่านอินเทอร์เน็ต (ลดค่าใช้จ่ายของคู่ความในการเดินทางมาศาล ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ศาลในการรับโทรศัพท์และให้บริการขอข้อมูลสำนวน)

สำนักการต่างประเทศ

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการศึกษาระบบกฎหมาย ระบบศาล และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลีย สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ระบบกฎหมาย

1) รัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยถือรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศโดยปกครองแบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฐานะและพระราชอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ได้แปรเปลี่ยนจากการเป็นผู้ปกครองที่ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดและเด็ดขาดมาสู่ฐานะของการเป็นองค์พระประมุขของรัฐและทรงมีพระราชอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยรวมรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้องค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและทรงใช้อำนาจการเมืองโดยผ่านทางสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ทรงใช้อำนาจการเมืองโดยผ่านทางสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางสถาบันตุลาการ นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 19 ฉบับ

สำหรับประเทศออสเตรเลียปกครองในระบอบประชาธิปไตยระบอบกษัตริย์รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียได้ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) และหลังจากมีคำพิพากษาของศาลสูงออสเตรเลียคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญคดีหนึ่งที่ระบุว่า หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญออสเตรเลียเป็นเจตนารมณ์ของประชาชนชาวออสเตรเลียการแก้ไขรัฐธรรมนูญของออสเตรเลีย กำหนดกระบวนการขั้นตอนการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในหมวด 8 มาตรา 128 เริ่มแรกรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาตามลำดับ แต่ในท้ายที่สุด ก่อนที่รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะมีผลบังคับใช้ทุกครั้ง ไม่ว่าจะแก้ไขเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ จะแก้ไขเพิ่มเติมเพียงมาตราเดียวหรือหลายมาตรา หรือจะแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องสถาบันการเมืองหรือเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ล้วนต้องผ่านการออกเสียงประชามติโดยประชาชนชาวออสเตรเลียผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนทั้งสิ้น ถ้ารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้รับความเห็นชอบของสภาใดสภาหนึ่งเพียงสภาเดียว เช่น สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบ แต่วุฒิสภาลงมติคัดค้าน รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นอำนาจของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของออสเตรเลีย (Governor-General) ซึ่งทำหน้าที่ประมุขของออสเตรเลียแทนสมเด็จพระมหากษัตริย์หรือสมเด็จพระราชินีนาถแห่งสหราชอาณาจักรเป็นผู้ตัดสินว่าจะนำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนั้นไปให้ประชาชนออกเสียงประชามติ

จากการศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งผลเสียของรัฐธรรมนูญไทยที่ไม่มีเสถียรภาพและ

แม้จะกำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้แต่ขาดความร่วมมือของหน่วยงานในภาครัฐในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งอาจเนื่องจากขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและการประสานงานภายในหน่วยงานของรัฐเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับรัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรเลียที่มีเสถียรภาพ และไม่ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไว้อย่างชัดเจน แต่กลับกำหนดหน้าที่ของรัฐในการจัดสิทธิที่ประชาชนชาวออสเตรเลียพึงได้รับ โดยรัฐบาลจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด

2) ระบบกฎหมาย

ประเทศไทยใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือเรียกอีกอย่างว่าระบบประมวลกฎหมายหรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร จะให้ความสำคัญกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นอันดับแรก การพิจารณาพิพากษาคดีจะพิจารณาก่อนว่ามีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้หรือไม่ ถ้ามีก็จะนำกฎหมายที่บัญญัติไว้นั้นนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริง หากไม่มีกฎหมายให้พิจารณาจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นนั้นๆ ถ้าไม่มีประเพณีแห่งท้องถิ่นก็จะอนุโลมให้ใช้บทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งก่อน หากยังไม่มียกกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งอีก ก็จะทำให้หลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ ดังนั้น ระบบนี้จึงไม่ยึดหลักคำพิพากษาเดิมที่เคยตัดสินมาแล้ว จะต้องดูตัวบทก่อนแล้วถึงจะตัดสินคดีได้

ส่วนประเทศออสเตรเลียใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์หรือเรียกอีกอย่างว่ากฎหมายจารีตประเพณี เนื่องจาก ออสเตรเลียเป็นหนึ่งในเครือจักรภพของประเทศอังกฤษ จึงยึดถือปฏิบัติตามกฎหมายประเทศแม่อย่างประเทศอังกฤษ แต่ในปัจจุบันออสเตรเลียก็มีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร

จากการศึกษาพบว่าระบบกฎหมายซีวิลลอว์ของไทยใช้กระบวนการพิจารณาระบบไต่สวน โดยศาลจะมีบทบาทมากกว่าศาลในประเทศออสเตรเลียที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งใช้กระบวนการพิจารณาระบบกล่าวหา แต่ในปัจจุบันความแตกต่างของกฎหมายทั้งสองระบบกฎหมายไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยต่างฝ่ายต่างยอมรับจุดอ่อนของตนและนำส่วนดีของอีกระบบมาประยุกต์ใช้ จนมีลักษณะใกล้เคียงกันเป็นส่วนมาก

5.1.2 ระบบศาล ประเทศไทยโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการหนึ่งในสามของอำนาจอธิปไตย

ระบบศาลของไทยเป็นระบบศาลคู่ โดยศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่ง คดีอาญาทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลทหาร

ศาลยุติธรรม มี 3 ชั้น ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา กระบวนการพิจารณาใช้ทั้งระบบกล่าวหา และ ระบบไต่สวน ตามลักษณะของประเภทคดี เช่น คดีเลือกตั้ง คดีคุ้มครองผู้บริโภค ก็จะใช้ระบบไต่สวน แต่คดีอื่นๆ ส่วนใหญ่จะใช้ระบบกล่าวหา

ประเทศออสเตรเลียได้เอาระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law Jurisdiction) ตามแบบประเทศอังกฤษมาใช้ซึ่งมีแนวความคิดพื้นฐานอยู่บนหลักที่ทุกคนต้องอยู่ใต้บทบัญญัติกฎหมายเดียวกันและอย่างเท่าเทียมกัน (Equality before the Law) อำนาจตุลาการเป็น

อิสระจากฝ่ายนิติบัญญัติรัฐทุกรัฐรวมทั้งเขตการปกครองตนเองนครหลวงและเขตการปกครองตนเอง
ตอนเหนือต่างมีระบบศาลเป็นของตนเองโดยมีระบบศาลคล้ายๆ กัน แบ่งเป็น

ศาลระดับสหพันธ์ (Federal Courts) ศาลในระดับสหพันธ์มีอำนาจพิจารณาคดีที่มี
ลักษณะจำเพาะเจาะจงและเกี่ยวข้องกับกฎหมายโดยตรง เกี่ยวข้องกับศาลฎีกา (The High Court
of Australia) ศาลสหพันธ์อื่นๆ (Other Federal Courts) ศาลอาณาเขต (Territory Courts)

ศาลแห่งรัฐ (State Court) ทุกรัฐจะมีศาลชั้นต้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง
และคดีอาญาเล็กๆ น้อยๆ โดยไม่มีคณะลูกขุน ศาลอุทธรณ์ (Intermediate Courts) ในทุกรัฐยกเว้น
รัฐแทสเมเนีย (Tasmania) ที่มีศาลแขวง (Magistrates Courts) ศาลฎีกา (Supreme Courts)
ศาลเหล่านี้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ต้องพิจารณาโดยคณะลูกขุน ศาลฎีกา (Supreme
Courts) มีอำนาจพิจารณาคดีชั้นต้น คดีอาญาที่ร้ายแรงและคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์สูงและพิจารณา
อุทธรณ์จากศาลที่ต่ำกว่า

ศาลพิเศษ (Specialized Courts and Tribunals) นอกจากศาลในระบบปกติแล้ว
ยังมีศาลพิเศษและคณะอนุญาโตตุลาการ (Tribunals) ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อตัดสินปัญหาที่เกิดจากการ
บริหารงานบางประเภทของรัฐบาลหรือธุรกิจเอกชนบางประเภท

5.1.3 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลออสเตรเลียและ ศาลยุติธรรมไทย

ศาลของออสเตรเลียก้าวหน้าไปมากในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการ
พิจารณาคดีของศาล ได้แก่ การใช้ระบบเครือข่ายในกระบวนการยุติธรรมเชื่อมโยงระหว่าง ตำรวจ
ศาล ราชทัณฑ์ เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูลและการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาล ใช้ระบบ
ภาพและเสียงในการสืบพยาน โดยตำรวจและผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ต้องมาศาล รวมถึงการสืบพยาน
พยานผู้เชี่ยวชาญ และการเยี่ยมญาติผ่านทางจอภาพด้วยระบบ Video Conference

นอกจากนี้ศาลออสเตรเลียยังมีระบบบริการข้อมูลคดีแก่ประชาชนโดยมีเจ้าหน้าที่ให้
ข้อมูล และบริการตอบปัญหา แก่ปัญหาให้แก่ประชาชนด้วยระบบ Call center ประชาชนสามารถ
ยื่นฟ้องคดีเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนได้ทางเว็บไซต์ด้วยระบบ Legal Service โดยสามารถ
ตรวจสอบเอกสารคำสั่งศาลและคำพิพากษาได้จากโทรศัพท์หรือเว็บไซต์

สำหรับประเทศไทยได้นำระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสนับสนุนการพิจารณา
พิพากษาคดีหลายปีแล้ว แต่ส่วนใหญ่เป็นโปรแกรมปฏิบัติงาน และใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นช่อง
ทางการให้บริการในการค้นคว้าข้อมูล การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานศาลทั่วประเทศ นอกจากนี้
ได้มีความพยายามจัดทำศาลอิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลแขวงดอนเมือง และศาลแขวงพัทธยา เพื่อให้
ประชาชนเข้าถึงบริการของศาลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

5.2 ข้อเสนอแนะ

แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมทุกฉบับ และนโยบายของผู้บริหารทุกท่าน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี และรองรับการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล ประชาชนเข้าถึงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้โดยง่ายจึงมีความพยายามที่จะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการทั่วทั้งองค์กรสร้างระบบเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลทั้งภายในและภายนอก พร้อมทั้งพัฒนาเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีของระบบที่เรียกว่าศาลอิเล็กทรอนิกส์ (eCourt) ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศได้ดำเนินการแล้ว รวมถึงประเทศออสเตรเลียที่ก้าวหน้าไปมากการพัฒนาศาลยุติธรรมไทยให้เป็นศาลอิเล็กทรอนิกส์จะทำให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย โดยสะดวก รวดเร็ว และประหยัด

ดังนั้น ข้อเสนอแนะของรายงานฉบับนี้ จึงขอมุ่งเน้นไปที่ระบบสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไทยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศดังนี้

5.2.1 การปรับปรุงระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e Court) โดยใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย บริหารจัดการข้อมูลคดีด้วยระบบ CIMS (e Court Information Management System) พร้อมปรับกระบวนการและการให้บริการแบบ One Stop Service ที่ประชาชนเป็นศูนย์กลางแห่งการให้บริการ และบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภายในองค์กรด้วยระบบ CIS (e Court Information Intranet System) โดยนำระบบดังกล่าวมาใช้กับกระบวนการของศาลในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1) งานบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ โดยงานประชาสัมพันธ์ ควรเป็นศูนย์บริการข้อมูลคดีและข่าวสาร Call Center ให้บริการข้อมูลคดี ข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ จากฐานข้อมูลระบบ CIMS และ CIS พนักงานต้อนรับ (สาวเสื่อฟ้า) สามารถตรวจสอบข้อมูลบริการประชาชนที่มาศาลได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ส่วนคู่ความหรือประชาชนสามารถสอบถามข้อมูลได้ที่ Call Center โทรสาร หรือ ทางโทรศัพท์ หรือ ทาง Internet การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการจัดเก็บข้อมูลและประมวลผลความพึงพอใจ บริการ Free Wifi ให้ข้าราชการเจ้าหน้าที่ คู่ความ และประชาชนผู้มาใช้บริการที่ศาล และให้ผู้อำนวยความสะดวกศาลฯ หรือ หัวหน้าส่วนบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ เป็นผู้ควบคุมตรวจสอบการ Update ข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

2) การติดต่อพ้องพาดพิงด้วยระบบ Video Conference ระบบนี้ศาลยุติธรรมไทยได้ดำเนินการแล้วหลายศาล แต่ยังไม่ทั่วถึงทุกศาลหรือเป็นมาตรฐานเดียวกันและควรร่วมมือกันระหว่างตำรวจ ศาลยุติธรรมและราชทัณฑ์ เพื่อพัฒนาระบบ Video Conference ไปพร้อมกัน

3) การทำคำฟ้องและรับข้อมูลคดีทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อัยการ ทนายความ หรือคู่ความสามารถกรอกข้อมูลคำฟ้อง/คำร้อง ในโปรแกรมของศาลอิเล็กทรอนิกส์ทางอินเทอร์เน็ต และศาลทำคำสั่งในโปรแกรม โดยเจ้าหน้าที่พิมพ์คำฟ้อง/คำร้อง มาตั้งเป็นสำนวนเอกสารตามปกตินอกเหนือจากสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ (e Court Case Files) โดยที่คู่ความสามารถตรวจสอบคำสั่ง/คำพิพากษาของศาลด้วยตนเองทางอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ติดตั้งไว้บริการ

4) การส่งคำคู่ความทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อศาลส่งรับคำฟ้อง/คำร้อง ไว้พิจารณาแล้ว คู่ความไม่ต้องเดินทางมาศาลสามารถใช้บริการส่งคำคู่ความ คำร้อง คำขอ คำแถลงต่าง ๆ ต่อศาลทาง E-mail

5) การพิจารณาพิพากษาคดีผ่านระบบ CIMS เริ่มตั้งแต่การกำหนดวันนัดในระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง ซึ่งจะถูกรับควบคุมโดยโปรแกรมให้เป็นไปตามข้อกำหนดโดยไม่ต้องมีศูนย์กลางความ คู่ความสามารถเลือกวันนัดพิจารณาคดีต่อเนื่องในห้องพิจารณาคดีได้เลย

การจ่ายสำนวนในระบบนี้ ควรเป็นระบบที่สามารถจำแนกหรือจัดกลุ่มประเภทคดีคู่ความ ทนาย เพื่อให้คดีที่เกี่ยวข้องกัน ได้รับการพิจารณาพิพากษาในห้องพิจารณา หรือผู้พิพากษาคณะเดียวกัน ทำให้คู่ความ ทนาย ได้รับความสะดวก การพิจารณาพิพากษาคดีก็เป็นไปโดยรวดเร็วมีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

6) เมื่อเป็นศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e Court) ห้องพิจารณาคดีก็ต้องเป็นห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e Courtroom) รองรับการสืบพยานในระบบดิจิทัล ระบบการสืบพยานทางไกลผ่านจอภาพ (Video Conference) ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และระบบต่อเชื่อมกับล่ามและผู้เชี่ยวชาญ (ไม่ต้องเดินทางมาศาล) ระบบบันทึกคำพยานด้วยเสียงและแปลงเป็นลายลักษณ์อักษร

7) การตรวจสำนวนและคัดถ่ายเอกสารด้วยตนเอง โดยคู่ความ หรือ ผู้มีส่วนได้เสียในคดีสามารถใช้รหัส หรือ ภาพถ่ายรหัส (QR Code) ตรวจสอบข้อมูล หรือเอกสารในสำนวนคดีได้จากฐานข้อมูลและสำนวนอิเล็กทรอนิกส์ (e Court Files)

8) ระบบรักษาความปลอดภัยของระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e Court) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การกำหนดสิทธิของบุคคลที่จะเข้าถึงข้อมูลประเภทต่าง ๆ การป้องกันไม่ให้ข้อมูลคดีของศาลถูกแก้ไข ซึ่งคงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบงานศาลเป็นผู้ออกแบบระบบ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย รวมถึงผู้ดูแลระบบดังกล่าว

5.2.2 การบูรณาการข้อมูลคดีระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน และระหว่างศาลยุติธรรมกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริการและการดำเนินคดีตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางของกระบวนการยุติธรรม เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง เป็นธรรม โดยเสมอภาค

การพัฒนาสู่ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์นั้น (e Court) ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ งบประมาณซึ่งคงเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรในศาลให้สามารถใช้ระบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถให้คำแนะนำกับผู้ใช้บริการได้ อนึ่ง การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ก้าวไปไม่พร้อมกันรวมถึงความไม่พร้อมของคู่ความและทนายความในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ก็อาจเป็นอุปสรรคแห่งความสำเร็จของระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e Court) ของศาลยุติธรรมไทย

อนึ่ง การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการสนับสนุนการพิจารณาคดีในลักษณะของศาลอิเล็กทรอนิกส์เปรียบเสมือนเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้คู่กรณีได้มีโอกาสนำเสนอข้อมูลในความครอบครองล่วงหน้าก่อนที่จะมีการพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้น เมื่อถึงวัน

นัดพิจารณาคดีจริง คู่กรณีสามารถแสดงเอกสารหลักฐานได้อย่างครบถ้วนเหมาะสม และใช้เป็นที่ยุติข้อพิพาท ศาล ทั้งศาลและคู่กรณีต่างได้ประโยชน์จากข้อมูลที่แต่ละฝ่ายได้ส่งผ่านศาล อิเล็กทรอนิกส์ การที่มีเวลาแสดงความคิดเห็นออนไลน์เปิดให้บริการทุกวัน ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทำให้คู่กรณีมีเวลาในการจัดเตรียมเอกสารและเวลาในการส่งเอกสารมากขึ้น โดยสามารถทำนอกเวลาทำการปกติของศาลได้ นอกจากนี้ การใช้ศาลอิเล็กทรอนิกส์ยังช่วยประหยัดเวลาในการทำคำสั่งหรือรับฟังคู่กรณีของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่มีคำขอในเรื่องที่ไม่มีข้อพิพาทนั้น สามารถทำผ่านอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยคู่กรณีไม่จำเป็นต้องมาয়ศาล ซึ่งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของศาลและคู่กรณีอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังสามารถใช้ศาลอิเล็กทรอนิกส์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดเกี่ยวกับคดี หรือจัดทำกำหนดนัดต่างๆ โดยที่คู่กรณีไม่จำเป็นต้องเข้ามายังศาลได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าศาลอิเล็กทรอนิกส์จะมีประโยชน์จำเป็นต้องนำมาใช้อย่างระมัดระวัง และไม่ควรมานำมาใช้มากเกินไป การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งประโยชน์และข้อบกพร่องจากการใช้เทคโนโลยีนั้นด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลสามารถปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น การเข้าถึงความยุติธรรม ความสะดวก ความมีประสิทธิภาพ และการเผยแพร่ผลงานของศาลสู่สาธารณชน และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้อาจไม่ช่วยประหยัดเวลาหรือค่าใช้จ่ายเสมอไป กล่าวคือ อาจเกิดความประหยัดที่ไม่แท้จริงในการพิจารณาดังกล่าว เห็นได้จากช่วงทำโครงการนำร่องศาลอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่ายรวมถึงฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายเทคนิคต้องเรียนรู้กระบวนการใหม่ๆ และต้องแก้ปัญหาข้อบกพร่องทางเทคนิคที่เกิดขึ้นเนื่องจากเทคโนโลยีที่รุดหน้า

บรรณานุกรม

หนังสือ

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2553.

นาตา วศินดิลก.(2556). คำแปลบทความประกอบคำบรรยายเรื่อง การบริหารและติดตามสำนวนคดีของศาลสหพันธ์แห่งออสเตรเลีย โดย Justice Brian Tamberlin.

ธนา พิทยะเวสต์สุนทร. (2556). วิทยานิพนธ์ เรื่องปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาในการส่งคำคู่ความและการตรวจสอบสำนวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของไทยโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์. จาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/149418.pdf> (สืบค้นเมื่อ: 3 สิงหาคม 2558)

อินเทอร์เน็ต

ทศพร มุขรัตน์, ประชาคมโลก, จาก http://www.baanjommyut.com/library/global_community/05_2_4.html (สืบค้นเมื่อ: 3 สิงหาคม 2558)

ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จาก <https://th.wikipedia.org/wiki> (สืบค้นเมื่อ: 2 สิงหาคม 2558)

<https://www.l3nr.org/posts/270990> (สืบค้นเมื่อ: 3 สิงหาคม 2558)

ไอที 24 ชั่วโมง เปิดโลก พลิกสู่ชีวิตที่ดีกว่า.(2556).บทความ จาก

<http://www.it24hrs.com/2013/e-court-thailand-mou/> (สืบค้นเมื่อ: 3 สิงหาคม 2558)

นนทวัฒน์ โชติพิมาย.(2553).รายงานผลงานส่วนบุคคล เรื่อง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานศาล:

กรณีศึกษาศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. จาก http://elib.coj.go.th/Ebook/data/judge_report/2553-3.pdf (สืบค้นเมื่อ: 3 สิงหาคม 2558)